

Sikorski, Jerzy

Kształtowanie się koncepcji i rozwój organizacyjny Ośrodka Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w latach 1960-1968

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 1-2, 71-135

1988

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Jerzy Sikorski

KSZTAŁTOWANIE SIĘ KONCEPCJI I ROZWÓJ
ORGANIZACYJNY OŚRODKA BADAŃ NAUKOWYCH
IM. WOJCIECHA KĘTRZYŃSKIEGO
W LATACH 1960—1968

Zasadniczym celem niniejszej publikacji jest ukazanie — poprzez komplet odpowiednich źródeł — dojrzewania w olsztyńskim środowisku humanistycznym myśli związanej z powołaniem regionalnej placówki naukowo-badawczej, następnie — kształtowanie się koncepcji organizacyjnej placówki w toku działań przygotowawczych podjętych przez Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne „Pojezierze”, do momentu formalnego powołania placówki przez Zarząd Stowarzyszenia (28 XII 1961) i na koniec — ukazanie rozwoju organizacyjnego Ośrodka Badań Naukowych w łonie „Pojezierza” od inauguracji działalności (26 III 1963) aż do formalnego usamodzielnienia się (15 VI 1968) i odłączenia od „Pojezierza” (1 I 1969). Nie jest natomiast naszym zamierzeniem prezentowanie działalności merytorycznej Ośrodka — tj. programu badań naukowych oraz jego praktycznej realizacji, ani też działalności organizacyjno-naukowej placówki, wykonywanej zwłaszcza poprzez specjalistyczne zespoły naukowe. O tej bowiem działalności Ośrodka traktują jego własne sprawozdania roczne i wieloletnie, które dotyczą interesującego nas okresu i były przedmiotem osobnych publikacji¹. Sprawę programu naukowego uwzględniono jednakże o tyle, o ile miała ona wyraźny związek z kształtowaniem się ogólnej koncepcji placówki — jej struktury wewnętrznej i profilu naukowego. Odzwierciedlają to zwłaszcza protokoły posiedzeń Kuratorium Fundacji Naukowej im. W. Kętrzyńskiego (od 7 II 1963 przemianowanej na Ośrodek Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego) i Rady Naukowej; jedno i drugie opublikowano w komplecie, choć 3 ostatnie protokoły Kuratorium (1967—1968) i ostatni protokół Rady Naukowej

¹ Są to następujące publikacje: Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne „Pojezierze”, Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego. Informator. Sprawozdanie z działalności za rok 1963, Olsztyn 1964 i dalsze pod tym samym tytułem: za rok 1964, Olsztyn 1965; za rok 1965, Olsztyn 1966; za rok 1966, Olsztyn 1967. Ponadto: Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego, Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne „Pojezierze”. Informator. Sprawozdanie z działalności za rok 1967, Olsztyn 1968; Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego. Informator. Sprawozdanie z działalności za lata 1963—1968, publikowane w tomie 5 oraz w tomach 7—9 „Rocznika Olsztyńskiego”.

(1967) — tylko w tej części, która dotyczyła bezpośrednio sprawy usamodzielnienia Ośrodka.

Zasadniczy zrąb materiału źródłowego stanowią tu protokoły posiedzeń Zarządu Głównego Stowarzyszenia „Pojezierze” z okresu od 1 września 1961 do 22 stycznia 1964 (z końcową uchwałą z 14 XI 1968 w sprawie „wyposażenia” Ośrodka w związku z jego usamodzielnieniem) oraz protokoły posiedzeń Prezydium tegoż Stowarzyszenia z okresu od 28 marca r. 1961 do 20 października 1965 r.

Trzykrotnie w sprawach Ośrodka wypowiadał się Walny Zjazd Delegatów Stowarzyszenia „Pojezierze”. Jednakże nie zachowały się, niestety, 2 źródła o istotnym znaczeniu dla genezy Ośrodka: *Memoriał o stanie i potrzebach humanistyki olsztyńskiej* z 10 marca 1961, skierowany przez grupę siedmiu osób do władz naczelnych „Pojezierza” z postulatem powołania przez Stowarzyszenie placówki naukowo-badawczej² oraz protokół Walnego Zjazdu „Pojezierza” z 26 marca 1961, który ów postulat akceptował i zalecił jego realizację Zarządowi Głównemu Stowarzyszenia. Dwa pozostałe protokoły Walnych Zjazdów — z 12 marca 1967 oraz z 15 grudnia 1968, w części dotyczącej Ośrodka — wykorzystano.

Zabrakło też nie mniej istotnego dla genezy Ośrodka dokumentu, jakim jest stanowisko Sekretariatu KW PZPR w Olsztynie z 25 sierpnia 1961, o którym mowa w protokóle posiedzenia Zarządu Głównego „Pojezierza” z 1 września 1961 (por. poz. 6); w Archiwum KW nie znaleziono w odpowiednim zespole aktowym żadnego śladu jakiegokolwiek posiedzenia Sekretariatu pod tą datą albo w jej pobliżu, zaś w materiałach innych posiedzeń z 1961 nie ma ani jednej wzmianki o Ośrodku.

W trzech wypadkach sięgnięto do korespondencji urzędowej dyrektora Działu Programowego „Pojezierze” z okresu od 11 stycznia do 11 marca 1962. Uznano bowiem, iż korespondencja ta wzbogaca obraz kształtowania się podstaw organizacyjnych placówki o dodatkowe elementy — zwłaszcza emocjonalne — których w formie bezpośredniej nie odzwierciedlają protokoły posiedzeń władz „Pojezierza”. Korespondencja ta, ze względu na ograniczony charakter publikacji, została potraktowana wybiórczo, toteż bardziej zainteresowany badacz zechce zajrzeć do odpowiednich akt w zbiorach OBN, aby obraz ten odpowiednio uzupełnić. Wskazemy tu zwłaszcza 3 teczki akt, godne szczególniejszej uwagi: 1. Materiały dotyczące powołania OBN z lat 1961—1963, w Bibliotece OBN, sygn.

² W zbiorach bibliotecznych OBN, w tece pod sygnaturą R-701, k. 2—8, znajduje się w kopii maszynowej, bez daty, bez adresata i nie sygnowany tekst *W sprawie powołania Olsztyńskiego Instytutu Naukowego*. Tekst ów odwołuje się do „załączonego projektu” — zapewne projektu organizacyjnego instytutu, którego to załącznika brakuje. Czy maszynopis ten jest tożsamy z zaginionym *Memoriałem*? Sprawy tej nie rozstrzygnięto jednoznacznie; odmienny tytuł, anonimowość oraz niekompletność tekstu powstrzymały nas przed włączeniem go do publikacji.

R-701; 1. Organizacja OBN, przed 1 IX 1961 — 23 I 1967, w Archiwum Zakładowym OBN, sygn. 4/1; 3. Dokumenty dotyczące usamodzielnienia się OBN, 20 VI 1968 — 31 I 1969, tamże, sygn. 4/2.

Poza materiałem archiwalnym zdecydowano się też na opublikowanie trzech wypowiedzi prasowych osób, które były inicjatorami powołania Ośrodka (współautorami wspomnianego wyżej *Memoriału*), a następnie — przynajmniej dwie z nich — bezpośrednimi jego organizatorami (poz. 1, 2 oraz 7). W ten sposób można by uznać, iż odpowiadający tematowi materiał jest tu w miarę kompletny. Ukazuje on dość przejrzystie zarówno inicjatywę stworzenia placówki, problemy środowiskowe, które inicjatywę ową wywołały, jak też problemy organizacyjne i finansowe towarzyszące początkom Ośrodka. Ukazuje dalej, jak pod wpływem różnorodnych czynników dopracowywano się ostatecznej wersji statutu; jak dalece w sprawę Ośrodka zaangażowało się Stowarzyszenie „Pojezierze” i jaką rolę w tej mierze odegrało; podobnie da się tu odczytać rolę Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Historycznego oraz podległej mu Stacji Naukowej w Olsztynie w zakresie utrwalania podstaw organizacyjnych i materialnych placówki. Można też zaobserwować, jaki krąg osób spośród prominentnych przedstawicieli nauki polskiej zdołano pozyskać dla sprawy i jak, w opinii oraz w wyobrażeniu tych osób, miał kształtować się profil naukowy placówki. Widać też podobnie, z jakimi problemami natury organizacyjnej, finansowej i personalnej miał Ośrodek do czynienia u swoich pierwocin i jakie znaczenie w końcu — w opinii rozmaitych czynników — wiązało się z jego usamodzielnieniem.

Prezentowanym źródłom nadano układ chronologiczny. W sensie edytorskim publikację oparto na zasadach ogólnie przyjętych w zakresie publikacji współczesnych źródeł historycznych, toteż nie będziemy owych zasad osobno tutaj omawiać. Ograniczono też wszelkie informacje rzeczowe — zarówno w niniejszym wstępie, jak i w przypisach — uznając, iż najbardziej niezbędne wyjaśnienia znajdują się na innym miejscu w niniejszym numerze „Komunikatów”, poświęconym 25-leciu Ośrodka Badań Naukowych; w niezbędnym zakresie są one też zawarte w osobnym, okolicznościowym wydawnictwie poświęconym Ośrodkowi³, a także w specjalnej publikacji z okazji 30-lecia „Pojezierza”⁴.

W publikacji zastosowano nieliczne skróty, jak: AZ = archiwum zakładowe, masz. = maszynopis, or. = oryginał.

³ Por. J. Sikorski, *Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego i jego rola w olsztyńskim środowisku humanistycznym*, Olsztyn 1988; tam też szczegółowa literatura przedmiotu.

⁴ M. Jackiewicz, *Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne «Pojezierze». XXX lat działalności, 1956–1986*. Zarys, Olsztyn 1986.

1

1960 listopad 26—27. — Z artykułu Wojciecha Wrześnińskiego „O niektórych problemach środowiska olsztyńskich historyków”: postulat organizacji badań naukowych w oparciu o reaktywowany lub stworzony na nowych podstawach Instytut Mazursko-Warmiński.

Jeszcze niedawno, środowisko olsztyńskich historyków — w zestawieniu z innymi ośrodkami w Polsce, pozbawionymi uczelni humanistycznych — wyróżniało się szczególnie dużą dynamiką działania. Podejmowanie wielu aktualnych, całkowicie nie zbadanych tematów, stosowanie ciekawych i nowych form pracy, polegających na wciąganiu do bezpośredniej współpracy z badaczami dawnych działaczy regionalnych, zaznajamianie społeczeństwa z wynikami badań w licznych wykładach, odczytach, a co najważniejsze — w publikacjach. Tymczasem niepostrzeżenie, pomału, sytuacja uległa zasadniczej zmianie. Poza bardzo cenną działalnością wydawniczą Stacji Naukowej Polskiego Towarzystwa Historycznego („Komunikaty Mazursko-Warmińskie”) dokonywaną w warunkach bardzo trudnych, olsztyńscy historycy nie przejawiają dzisiaj szerszej działalności. Całkowicie zapomniano o sesjach, cieszących się w poprzednim okresie dużym powodzeniem. W sposób niesłychanie wyraźny spadła liczba wygłaszanych odczytów. Historycy nie podejmują nowych tematów, tkwiąc w starej problematyce.

Należy więc zastanowić się, gdzie leżą przyczyny tego stanu rzeczy?

Środowisko olsztyńskich historyków opiera się przede wszystkim na istnieniu trzech instytucji: Stacji Naukowej Polskiego Towarzystwa Historycznego, Muzeum Mazurskiego oraz Wojewódzkiego Archiwum Państwowego. W tych trzech placówkach pracuje 8 osób z wykształceniem historycznym, jednakże nie wszyscy spośród nich biorą czynny udział w pracach badawczych. Możliwości prowadzenia tych prac w każdej z wymienionych instytucji są ograniczone. Niewielka liczba pracowników naukowych w Stacji Naukowej (obecnie dwu), przy dużej liczbie zajęć związanych z redagowaniem „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” oraz prowadzeniem biblioteki naukowej, ogranicza nieomal zupełnie możliwość prowadzenia prac badawczych w ramach godzin służbowych. W Muzeum Mazurskim sytuacja jest podobna. W Archiwum, skupiającym największą liczbę zawodowych historyków, ustawienie pracy jest też takie, że trudno w ramach służbowych znaleźć jakikolwiek wolny czas, który można by przeznaczyć na prowadzenie badań naukowych. Przewaga zadań administracyjnych nad naukowymi jest widoczna.

Zamykanie się we własnym, bardzo słabym i nielicznym środowisku powoduje, iż historycy olsztyńscy pracują prawie że w zupełnym wyizolowaniu od problemów, którymi żyją historycy w całej Polsce. Nad hi-

storkami olsztyńskimi zaczyna ciążyć nie tyle niebezpieczeństwo regionalne, co niebezpieczeństwo partykularyzmu.

Ale czy to jest wina tylko samych historyków olsztyńskich? Takie powiedzenie byłoby krzywdzące. Nie można zapominać o organizacji badań historycznych w Olsztyńskim. Tak się złożyło, że w ogólnopolskich planach badawczych, Olsztyńskie — na odcinku badań historycznych — pozostało nieomal zupełnie poza sferą zainteresowań wszystkich placówek badawczych. Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu — wydawałoby się, placówka najbardziej do tego powołana — przeszłością regionu warmińsko-mazurskiego interesuje się w minimalnym stopniu i tylko wówczas, gdy problemy historii Warmii i Mazur łączą się z indywidualnymi planami badawczymi poszczególnych pracowników i współpracowników. Na Uniwersytecie Warszawskim zainteresowanie tymi problemami jest jeszcze mniejsze. Instytut Bałtycki, który miał przyczynić się do zaktywizowania prac badawczych także i w Olsztyńskim, poza podpisaniem umów na wydanie niewielkiej liczby prac, których ukazanie się jest jednak piosenką dalekiej przyszłości — nie może wyjść ze stadium organizacyjnego i w Olsztyńskim nie prowadzi faktycznie żadnej działalności. Instytut Zachodni prowadzi ożywioną działalność na terenie województw szczecińskiego, zielonogórskiego i koszalińskiego, w olsztyńskie sięgając tylko przypadkowo. Także i w pracach badawczych Zakładu Historii Pomorza, sprawy przeszłości naszego regionu są na dalekim i szarym końcu.

W sumie wytworzyła się luka, w której znalazło się Olsztyńskie. W planach badawczych — i to nie tylko nauk historycznych, ale także innych nauk humanistycznych — pozostawione jest samo dla siebie, własnym siłom. — —

Gdy powstawały „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” — spodziewano się, że przyczynią się one do zaktywizowania olsztyńskiego środowiska, a właściwie — do wytworzenia w pełnym tego słowa znaczeniu środowiska historycznego. Istotnie: powstanie czasopisma historycznego zmuszało miejscowych badaczy do aktywizowania prac badawczych. Jednakże — jak się okazało — prace, które były drukowane w „Komunikatach”, i to tak przez miejscowych, jak i przez historyków spoza Olsztyńskiego, po pewnym czasie były tylko odpryskami poczynionymi na marginesie innych prac badawczych. — — Redakcja „Komunikatów” nie wykorzystwała wszystkich możliwości czynnego kształtowania kierunków badawczych poszczególnych historyków, zgodnie z potrzebami. Po kilku nieudanych próbach przyjęła bierną taktykę korzystania z tych prac, które przedstawili poszczególni historycy. A trzeba stanowczo podkreślić, że redakcja „Komunikatów” była jedynym czynnikiem w Olsztynie, który mógł się tego podjąć. Nie mogłaby przecież sprostać temu redakcja „Ro-

cznika Olsztyńskiego", uwzględniająca tematykę historyczną tylko w pewnym stopniu, zaś w znacznie większym stopniu dążąca do opierania pracy na materiałach „importowanych”. Do rozwoju badań historycznych nie wniosło też nic i „Pojezierze”, którego tak potrzebna działalność ma jednak zupełnie inny profil.

Sytuacja w dziedzinie badań historycznych w Olsztyńskim okaże się tym bardziej smutna, jeżeli porównamy ją z innymi województwami ziem zachodnich, które przecież do niedawna wzorowały się na Olsztynie. Olsztyn, który do pewnego czasu wyraźnie nad nimi górował, zaczyna już dziś z wolna pozostawać w tyle. — —

Sprawą natury zasadniczej, od której jest uzależnione wyjście z tego impasu, wydaje się — jest przede wszystkim organizacyjne nawiązanie kontaktów z polską nauką historyczną. Dziś kontakty te mają charakter osobisty i przez to przypadkowy. Muszą one przekształcić się w kontakty o charakterze — nazwijmy umownie — instytucjonalnym. Wcześniej lub później musi chyba w Olsztynie dojść do reaktywowania, a właściwie stworzenia na zupełnie nowych podstawach — Instytutu Warmińsko-Mazurskiego, i to — powiedzmy sobie od razu, żeby uniknąć pewnych nieporozumień — o profilu nie tylko historycznym. Dopiero stworzenie instytutu pozwoliłoby wypracować właściwy plan badawczy i realizować go zgodnie z potrzebami — tak życia naukowego, jak i potrzebami politycznymi oraz gospodarczymi.

Wydaje się, że w tej chwili jednak możliwe i konieczne jest dokonanie pewnych kroków, które by doprowadziły choćby do częściowej poprawy istniejącego stanu rzeczy. W Olsztynie istnieje przede wszystkim konieczność przeprowadzenia analizy tego, co na odcinku badań nad przeszłością Warmii i Mazur zostało zrobione i co jest jeszcze do zrobienia. Po dokonaniu tego rachunku można by podjąć się próby czynnego kształtowania zainteresowań badawczych — nie ograniczając się tylko do historyków. Można by np. przystąpić do zorganizowania kolektywu, opierając się na aktywnych dzisiaj historykach — ale nie ograniczając się bynajmniej tylko do nich — który to kolektyw podjąłby się opracowania jakiegoś złożonego problemu. Każdy otrzymałby najpierw drobny wycinek pracy. Kolektyw taki mógłby się spotykać na zamkniętych seminariach roboczych, prowadzonych przez wybitnych, samodzielnych pracowników nauki z ośrodków uniwersyteckich. Seminarium takie — być może — stałoby się zalążkiem środowiska historycznego z prawdziwego zdarzenia; wytworzyłoby grunt, na którym mogłoby dojść do utworzenia Instytutu Mazursko-Warmińskiego, będącego placówką badawczą nie tylko z nazwy.

2

1960 grudzień 17—18. — Z artykułu Władysława Ogrodzińskiego «Problemy wzrostu i perspektyw»: postulat powołania w Olsztynie — zamiast regionalnego instytutu naukowo-badawczego — filii Zakładu Historii Pomorza podległego Instytutowi Historii PAN oraz przejścia przez komórkę edytorską Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego „Pojezierze” obsługi wydawniczej «Rocznika Olsztyńskiego» i «Komunikatów Mazursko-Warmińskich».

— — Za ważne i godne uwagi przyjmuję publicystyczne wystąpienie Wojciecha Wrzeńskiego, dotyczące zresztą generalniejszego zagadnienia niż czysto olsztyńskie problemy środowiska historycznego¹. Przez usta W. Wrzeńskiego przemówił nawet nie Olsztyn humanistyczny i jego interesy, ale polska prowincja naukowa, ta pozbawiona dobrodziejstwa instytucjonalnie działających szkół akademickich i zakładów Polskiej Akademii Nauk, ta zawieszona między utylitarną funkcją muzeów regionalnych, archiwów państwowych i ad hoc tworzonych organizacji oraz stowarzyszeń a słusznymi i naturalnymi aspiracjami środowisk naukowych w Polsce prowincjonalnej.

Przyznając ten walor wypowiedzi W. Wrzeńskiego nie mogę jednak zgodzić się z jego twierdzeniem, że Olsztyn w dzisiejszym stanie rzeczy budzi już ponure obawy i od bujnego niegdyś rozwoju różnych form pracy historyków miejscowych przechodzi do roli marudera w zestawieniu ze słabszymi do niedawna ośrodkami prowincjonalnymi.

Kłopoty olsztyńskiego ośrodka humanistycznego nie są jeszcze na szczęście produktem upadku — przeciwnie, wynikają z szybkiego do niedawna wzrostu ambicji. W latach minionych Olsztyn przerósł i wyprzedził kilka równorzędnych co do warunków i możliwości miast wojewódzkich, takich jak np. Koszalin, Zielona Góra czy Rzeszów. Dzięki aktywności i odwadze działania swych naukowców osiągnął poważny dorobek i wysoką rangę kulturalną. Jednocześnie jednak wyrósł gwałtownie z przykrótkiej garderoby, jaką narzuca mu określona organizacja (czy brak organizacji) nauki oraz baza działania. Po prostu posiadane zasoby i warunki okazują się dziś niewystarczające, przestają wytrzymywać nacisk m.in. inicjatywy wydawniczej, planów badawczych, funkcji popularyzatorskich, zainteresowań społecznych i wymogów praktycznych. Doszliśmy, niestety, do kresu wydajności energii i fizycznych możliwości w określonych warunkach organizacyjnych. Dlatego uległy przesunięciu różne kierunki działalności i najmniejsze choćby zmiany układu personalnego i nakładu starań wywoływać mogą niewspółmierne następstwa.

¹ Chodzi o artykuł W. Wrzeńskiego opublikowany w niniejszych materiałach źródłowych jako poz. 1.

W. Wrzesiński dostrzegł te objawy i sklasyfikował je jako objawy kryzysowe. Dostrzegł jednak w zasadzie skutki, a nie przyczyny. Nie zadał sobie na przykład pytania, w jakim stopniu w stosunku do pokąźnego wzrostu pewnych przejawów aktywności środowiska naukowego wzrosły choćby tylko możliwości etatowe miejscowych placówek w ostatnich kilku, a może i dziesięciu latach. Jak rozkładał się na nieliczne aktywne jednostki ciężar konkretnych czynności związanych nieodłącznie ze wzrostem warsztatu naukowego. Czy planowanie przepływu i rozwoju kadry naukowej znalazło jakieś odbicie w poczynaniach władz terenowych w wypadkach, gdy określone placówki podlegały kompetencji terenu. Czy uzyskane rezultaty nie były zależne w nadmiernym stopniu od elementów społecznikostwa i ambicjonowania się jednostek, a nie od przemyslanej, nadążającej za rozwojem zjawisk polityki.

To nie Olsztyn humanistyczny cofnął się w swym rozwoju, lecz życie rządzące się realiami zaczęło wystawiać nam rachunki oparte o istnienie pewnych praw i kalkulacji.

Niejako w obronie dynamiki kulturalnej naszych środowisk humanistycznych pozwolę sobie rozszerzyć zagadnienie o inne dziedziny i specjalności niż nauka. A założywszy to, poproszę o wskazanie mi drugiego ośrodka wielkości i wyposażenia Olsztyna, który by w sposób równie samodzielny i energiczny brał się do rozwiązywania trudności związanych z zasadniczymi potrzebami merytorycznymi i politycznymi na określonym obszarze terytorium państwowego. — — Które z miast nieuniwersyteckich zdobyło się dotąd na dwa periodyki humanistyczne o poziomie i zasięgu „Rocznika Olsztyńskiego”, czy „Komunikatów Mazursko-Warmińskich”? Które posiada podobny dorobek w dziedzinie wydawnictw popularyzujących, nieraz wybitnie nowatorskich, dotrzymujących kroku poczynaniom ogólnopolskim? Które w równie konsekwentny sposób nagromadziło materiały rekonstruujące i rejestrujące regionalne wartości kulturalne, dopracowało się takiej liczby wystaw naukowych i artystycznych? Chyba żadne, nawet jeśli weźmiemy pod uwagę Opole z Wyższą Szkołą Pedagogiczną.

W Olsztynie wymienione sprawy dzieją się za przyczyną ośmiu — jak to podkreślił W. Wrzesiński — historyków, jednego etnografa, dwóch archeologów, kilku historyków sztuki i jeszcze kilku zapracowanych zawodowo wolontariuszy. Dochodzi do tego poparcie niektórych ośrodków, zwłaszcza warszawskich, które oceniają zarówno wysiłek partykularza olsztyńskiego, jak i widzą tu warunki do poważnie pojętej współpracy. Tym niemniej, warunki zatrudnienia naukowców, ich dokształcania się i dojrzewania, perspektywy kariery naukowej i zorganizowania pełnowartościowego warsztatu pracy są w Olsztynie znikome. Co więcej, brak jakiegokolwiek całościowej koncepcji życia naukowego oraz niezbyt fortunna nie-

raz polityka personalna — zubożyły już poważnie w ciągu lat zespół ludzi, mający szanse wybicia się w dziedzinie badań nad Warmią i Mazurami. Te częściowe minusy w rachunku stanowią jednocześnie częściowe plusy, gdy zważy się rozmiar dotychczasowego dorobku. — —

Dla pełnego obrazu, w którym niewątpliwie tkwi i życie naukowe, warto dodać jeszcze inne fakty, stanowiące o specyfice kulturalnej Olsztyna. Mam tu na myśli wieloletni, konsekwentny wysiłek Stowarzyszenia „Pojezierze” nad zorganizowaniem własnego warsztatu wydawniczego, nad rozbudzaniem zainteresowań kulturą regionalną, a także aktywność społeczno-kulturalną ludzi pióra — literatów, publicystów itd. — —

W tym miejscu powróćmy na pierwotny grunt rozważań o sprawach naukowych. Niestety, z organizacyjnego punktu widzenia sytuacja nie przedstawia się tu prosto i obiecująco. Nie posiadamy w Olsztynie instytucji naukowej opartej o odpowiednio silne podstawy statutowe i materialne, która by stworzona była na miarę problemów naukowych, związanych ze znaczeniem i potrzebami regionu warmińsko-mazurskiego. Placówki, które z wielkim nakładem pasji społecznikowskiej starają się wypełnić tę lukę w ramach swych funkcji statutowych, można by nazwać mikroorganizmami w stosunku do zadań. Są to Muzeum Mazurskie, operujące w zasadzie jednoosobową obsadą personalną dla każdego z kierunków swych zainteresowań, pozbawione w przeważnej mierze niezbędного personelu naukowo-technicznego. Dalej: Stacja Naukowa PTH i Wojewódzkie Archiwum Państwowe. Kiedyś istniała jeszcze komórka Państwowego Instytutu Sztuki, prowadząca prace nad zbieraniem folkloru muzycznego. Żadna z wymienionych placówek nie ma uprawnień i warunków, by traktować całościowo problemy naukowe województwa w zakresie humanistyki. Wręcz przeciwnie, ich status prawny i stosunki zależności wykluczają inne formy współpracy, niż dobrowolne porozumienie dżentelmeńskie.

W. Wrzesiński upatruje środki naprawy w powołaniu jeszcze jednego ciała w postaci Instytutu Warmińsko-Mazurskiego. Obawiam się, że jest to propozycja wynikająca z bezradności, która grozi jeszcze większym rozstrzeleniem dążeń i rozdrobnieniem ośrodków dyspozycyjnych. A szansa Olsztyna leży w koncentracji i tak szczupłych sił ludzkich, w stworzeniu odpowiedniejszej bazy dla pracy naukowej. Tylko w tym wypadku można bowiem uniknąć takich nonsensów, jak angażowanie nielicznej kadry w jedne i te same funkcje w dwu czy trzech placówkach jednocześnie, jak użytkowanie jej do celów techniczno-administracyjnych. Instytut Warmińsko-Mazurski oznacza stworzenie jednej więcej peryferii organizacyjnej, użytkującej pracę ludzi zajętych zawodowo w istniejących placówkach naukowych. Stanu tego nie zmieni z pewnością powołanie dwu lub trzech (bądźmy realni) etatów naukowych w Instytucie, obar-

czonych znowu zadaniami związanymi z funkcjonowaniem tej placówki jako jednostki organizacyjnej. Poprawa istniejącej sytuacji wymaga najpierw przebrnięcia przez pewne etapy rozwoju środowiskowego, czego nie udało się nam do tej pory wspólnie przeprowadzić. —

W. Wrześniński apeluje słusznie o zwiększenie możliwości badawczych w Olsztynie, o odciążenie nielicznej kadry naukowej od codziennej pańszczyzny funkcji techniczno-naukowych. Obawiam się, że ani w Muzeum Mazurskim, ani w Wojewódzkim Archiwum Państwowym, nie jest możliwa rezygnacja z zajęć podstawowych dla charakteru i przeznaczenia tych placówek. Tak, niestety, wygląda schemat organizacyjny prowincji polskiej w zakresie życia naukowego. Prace naukowo-badawcze w wymienionych placówkach nie są zajęciem pierwszoplanowym. Ale istnieją możliwości — jakkolwiek nieco odległe i obwarowane trudnościami — polepszenia tego stanu rzeczy. Instytut Historii PAN utrzymuje 2 zakłady historii Pomorza w Poznaniu i Toruniu², gdzie zresztą funkcjonują podobne katedry uniwersyteckie, zaś w Gdańsku działa katedra Wyższej Szkoły Pedagogicznej i Biblioteka Naukowa PAN. Dotychczas obydwie zakłady historii Pomorza PAN nie mają oparcia o Olsztyn, ważne przecież centrum jednego z terenów badań tych placówek. Zarówno w interesie olsztyńskiego środowiska historycznego, jak i w interesie badań nad Mazurami i Warmią, leżałoby stworzenie stałej placówki któregoś z dwu zakładów historii Pomorza PAN w naszym mieście. Oznaczałoby to związanie się z ogólnymi planami badań, kontakty z samodzielnymi pracownikami nauki, możliwości konferencji problemowych itd., słowem to, co postuluje W. Wrześniński. Proponowane rozwiązanie miałoby zresztą pozytywne znaczenie techniczno-organizacyjne. Nowe etaty naukowe, niezbędne np. dla utworzenia Instytutu Warmińsko-Mazurskiego, dałyby się bardziej celowo zużytkować w jednej ze stałych placówek miejscowych, najlepiej w Muzeum Mazurskim, podległym wojewódzkim władzom terenowym. Pozwalałoby to na odciążenie dotychczasowej kadry naukowej od zajęć techniczno-naukowych, na zatrudnienie nowych sił fachowych, szczególnie świeżo wykształconych, które — jak to słusznie wspomina W. Wrześniński — nie mogą obecnie z braku miejsc być racjonalnie zatrudnione w zakresie swych specjalności.

Inne rezerwy sił i czasu na działalność ściśle naukową kryje w sobie stworzenie pełnowartościowej komórki edytorskiej przy „Pojezierzu”. Komórka taka powinna przejąć w całości stronę techniczno-wydawniczą „Rocznika Olsztyńskiego”, „Komunikatów” i innych publikacji wydawanych na terenie województwa. Siły zaś uwolnione z kieratu funkcji technicznych należałoby przywrócić pracy naukowej, choćby tylko dla

² W rzeczywistości nie były to dwa odrębne zakłady, lecz Zakład Historii Pomorza w Poznaniu oraz podległa mu Pracownia Historii Pomorza Wschodniego w Toruniu.

stworzenia podstaw informacji naukowej o regionie i rejestracji działalności rewizjonistycznej w sprawie Warmii i Mazur.

Poruszone tu zagadnienia wymagają wysiłku całego olsztyńskiego środowiska humanistycznego. Łączy się to bez wątpienia z rezygnacją z wielu nawyków pracy, z jakimś samozaparciem w imię interesu ogólnego. Taka istotnie jest cena naprawy. —

Druk — «Głos Olsztyński», nr 299, 17—18 XII 1960, ss. 5, 10.

3

1961 marzec 28. — *Z protokołu posiedzenia Prezydium Zarządu Głównego Stowarzyszenia «Pojezierze»: sprawa powołania instytutu naukowego w Olsztynie.*

W związku ze zgłoszoną na Walnym Zebraniu propozycją utworzenia instytutu naukowego w Olsztynie, Prezydium postanowiło powołać Komisję do spraw utworzenia instytutu naukowego w Olsztynie, która opracuje odpowiednie opinie i propozycje. Skład Komisji: 1. Władysław Ogrodziński — przewodniczący, 2. Henryk Panas, 3. Hieronim Skurpiski, 4. Jerzy Szymański, 5. Andrzej Wakar, 6. Wojciech Wrzesiński.

Or., masz. — AZ «Pojezierza», 3/13.

4

1961 maj 6. — *Z protokołu posiedzenia Prezydium Zarządu Głównego Stowarzyszenia «Pojezierze»: sprawa powołania ośrodka naukowego. Referuje Władysław Ogrodziński.*

W dyskusji nad powołaniem ośrodka zabierali głos: Hieronim Skurpiski, Henryk Panas, Bohdan Wilamowski, Jerzy Szymański. B. Wilamowski opowiedział się za utworzeniem instytutu regionalnego, utworzonego na podobnej zasadzie, co instytuty śląskie. J. Szymański proponował zmiany w statucie Stowarzyszenia — w kierunku uczynienia zeń towarzystwa przyjaciół nauki i sztuki. W dyskusji podniesiono również konieczność zabezpieczenia dla ośrodka odpowiedniego lokalu oraz mieszkań dla pracowników — równoległe z pracami nad uruchomieniem placówki. Ustalono: a. Stowarzyszenie powinno podjąć się organizacji placówki naukowo-badawczej; b. powinno przybrać statutowo charakter organizacji miłośników nauki i sztuki; c. wygospodarować z budżetu w 1961 r. kwotę ok. 300 000 zł, a w 1962 r. ok. 500 000 zł na ośrodek.

Postanowiono: dokooptować do Komisji do Spraw Powołania Instytutu Naukowego B. Wilamowskiego.

Skarbnik H. Panas uznał za realne wygospodarowanie kwoty zł 250 000—300 000 w 1961 r., a 500 000 zł w 1962 r.

Or., masz. — AZ «Pojezierza», 3/13.

5

1961 czerwiec 15. — Z protokołu posiedzenia Prezydium Zarządu Głównego Stowarzyszenia «Pojezierze»: memoriał w sprawie Ośrodka Badań Naukowych. Referuje Władysław Ogrodziński.

Prezydium zatwierdziło przedstawiony przez dyr. programowego tekst memoriału, zastrzegając jednocześnie, że w wypadku uzyskania lokalu na Ośrodek, należy uzyskać pozytywne opinie władz budowlanych i bhp co do stanu lokalu.

Or., masz. — AZ „Pojezierza”, 3/13.

6

1961 wrzesień 1. — Z protokołu posiedzenia Zarządu Głównego Stowarzyszenia «Pojezierze»: sprawa powołania Ośrodka Badań Naukowych w Olsztynie. Referuje Władysław Ogrodziński.

Sekretariat KW PZPR zatwierdził wstępnie propozycję Stowarzyszenia, by powołać Ośrodek, na posiedzeniu w dniu 25 VIII br. W dniu 30 VIII odbyła się u sekretarza KW PZPR tow. K[azimierza] Rokoszewskiego konferencja, z udziałem St[anisława] Herbsta i B[ogusława] Leśnodorskiego, którzy przyrzekli pomoc w organizacji Ośrodka. Zdaniem sekretarza KW PZPR, sprawy dojrzały do zaangażowania stałego pracownika do spraw organizacji Ośrodka.

Postanowiono:

a. Zatrudnić w charakterze sekretarza organizacyjnego Ośrodka Naukowego mgr. Wojciecha Wrzesińskiego z dniem 1 IX 1961, z płacą miesięczną 2500 zł.

b. Wprowadzić do projektu budżetu na rok 1962 kwotę zł 350 000 na koszty utrzymania Ośrodka, pozostawiając jednocześnie w dyspozycji Działu Programowego kwoty na popularyzację wiedzy oraz na wyposażenie pracowni foto-filmowej, itd.

Or., masz. — AZ „Pojezierza”, 3/13.

7

1961 wrzesień 16—17. — Z artykułu Jerzego Szymańskiego «Cenna inicjatywa»: o zamiarze powołania przez Stowarzyszenie «Pojezierze» Ośrodka Badań Naukowych w Olsztynie.

Wiosną na walnym zgromadzeniu „Pojezierza” padł projekt stworzenia w Olsztynie placówki naukowej, nakierowanej na prowadzenie rozgałęzionych badań regionalnych. Od dawna już w Olsztynie odczuwało się potrzebę instytucji zdolnej do samodzielnych, kierunkowych badań przeszłości i współczesności Warmii i Mazur, zdolnej do szerokiej popularyza-

cji wiedzy o regionie i gromadzenia dokumentacji niezbędnej dla tych przedsięwzięć.

Potrzeba prowadzenia badań kierunkowych nad problemami regionu olsztyńskiego nie ulega żadnej wątpliwości, potrzebę tę dyktuje ostro historyczna i współczesna specyfika Warmii i Mazur w organizmie gospodarczym i społecznym kraju. Jeśli weźmiemy pod uwagę, że w NRF działają dziesiątki rewizjonistycznych, często pseudonaukowych instytucji zalewających swoją produkcją kraje zachodnie i usiłujących kształtować tam opinię publiczną w interesie rewizjonizmu zachodnioniemieckiego, to sprawa ta nabiera również szczególnego znaczenia politycznego. Olsztyńscy działacze partyjni i społeczni od chwili narodzin inicjatywy zdają sobie sprawę, jak pożyteczną rolę mogłyby ośrodki spełniać w aktywizacji miejscowych towarzystw naukowych, jak bogatego zaplecza materialowego mogłyby dostarczyć młodej, rozwijającej się kadry naukowej.

Nic dziwnego, że projekt zyskał powszechne poparcie. Jego realizacja zaspokaja bowiem określone zapotrzebowanie społeczne w województwie, kraju, a nawet za granicą, widoczne we wzroście zainteresowania problematyką naszego regionu.

Ktoś może zarzucić „Pojezierzu”, że jest to inicjatywa na wyrost, że ośrodek nie ma szans rozwoju, że głównie wskutek braku sił naukowych stanie się wkrótce jeszcze jedną formalną, urzędniczą placówką. Wątpliwości te są bardzo istotne, rozwijać je może jedynie działalność praktyczna, przedsiębiorczość i zapobiegliwość „Pojezierza”, które już niejedną trudną inicjatywę zdołało zrealizować.

Aby projekt mógł być zrealizowany, potrzebne są: lokal, kadra naukowa, mieszkania dla tej kadry, pieniądze na działalność ośrodka. Wszystkie te czynniki zostały już wstępnie zabezpieczone — w dużym stopniu z zasobów „Pojezierza”. Powołanie Ośrodka Badań Naukowych Warmii i Mazur jest tym realniejsze, że Olsztyńskie ma długoletnie tradycje i okazały dorobek w zakresie badań regionalnych. Nie można tu pominąć ani Stacji Naukowej Polskiego Towarzystwa Historycznego, ani też Wojewódzkiego Archiwum Państwowego, czy Muzeum Mazurskiego. Brak było tylko jednolitego planu badań naukowych, brak scentralizowanego, silnego zaplecza w postaci jednego, systematycznie uzupełnianego księgozbioru. Stworzone dużym wysiłkiem pracujących w tych placówkach ludzi warsztaty — nie odpowiadają wymaganiom współczesności i powinny ulec reorganizacji.

O tym, że kadry olsztyńskich naukowców, a szczególnie młode kadry, nie miały dogodnych warunków rozwoju, niejednokrotnie już mówiono i pisano. Zgłaszane były różne postulaty, rozważano liczne koncepcje wyjścia z impasu; jak dotąd — niewiele zrobiono, aby istniejący stan poprawić. Młodzi, początkujący naukowcy, szukali w takich warunkach

zapleczu do swoich badań poza naszym terenem, przenosili się do ośrodków naukowo wyżej zorganizowanych. Robili to nawet rdzenni Warmiacy i Mazurzy, o których nie można w żadnym wypadku mówić, że z Olsztyńskiem byli przypadkowo związani. Stworzenie ośrodka dawałoby tym ludziom szansę powrotu i możliwość rozwoju naukowego w Olsztynie.

Powołanie Ośrodka Badań Naukowych w Olsztynie niewątpliwie podniosłoby rangę regionu, który w ten sposób mógłby wreszcie wyjść z krańcowych zaniedbań w dziedzinie badań społecznych. Istniejący załączek instytucji wydawniczej rozwinąłby się, gdyż miałby bogatsze zaplecze.

Są to tylko niektóre przewidywane zmiany, jakie powstałyby po zorganizowaniu Ośrodka Badań Naukowych Warmii i Mazur.

Autorami projektu memoriału w sprawie Ośrodka Badań Naukowych jest zespół ludzi w składzie: J[anusz] Jasiński, Z[ygmunt] Lietz, A[ntoni] Łukaszewski, R[omuald] Odoj, Wł[adysław] Ogrodziński, H[ieronim] Skurpski, W[ojciech] Wrzesiński. Celem Ośrodka, zgodnie z projektem statutu, byłoby prowadzenie i popieranie badań naukowych w zakresie problematyki regionu zgodnie z potrzebami polityki państwowej, rozwojem gospodarki socjalistycznej i kultury narodowej. Ośrodek podjąłby następujące prace:

a. Dokumentacja spraw Warmii, Mazur i Powiśla, ze szczególnym uwzględnieniem aktualnej sytuacji regionu oraz jego związków historycznych z innymi ziemiami polskimi.

b. Planowanie, organizowanie, koordynowanie i prowadzenie prac naukowych dotyczących Warmii, Mazur i Powiśla — ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień gospodarczych, kulturalnych, ludoznawczych, historycznych i społecznych.

c. Ogłaszanie prac naukowych.

d. Szerzenie wiedzy o regionie.

e. Popieranie rozwoju placówek naukowych i kadry naukowej w regionie.

Nikt nie zaprzeczy, że zadania te związane są z żywotnymi potrzebami państwa, zaś nastawienie na badania współczesności mogłoby odwrócić dotychczasowe proporcje badań, w których współczesność była, niestety, na dalekim marginesie zainteresowań.

Twórcy projektu Ośrodka spotkali się dotychczas z sekretariatem KW PZPR i tam projekt znalazł uznanie i poparcie. Sprawę omawiano również z wiceprzewodniczącym Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej Tadeuszem Gączowskim, który zadeklarował pomoc i poparcie Prezydium WRN. Zabiega się również o poparcie KC [PZPR] i dużych środowisk naukowych, a przede wszystkim PAN i Uniwersytetu Warszawskiego. Olsztyńskie środowisko naukowe z sympatią i dużym zainteresowaniem śledzi przebieg tych rozmów.

Atmosfera jest przychylna i stosowna do przeprowadzenia gruntownych i skutecznych zmian, do pełnego ustabilizowania i umocnienia olsztyńskiego środowiska naukowego, do wyprowadzenia regionu z roli kopciuszka w dziedzinie badań i rozwoju nauk społecznych.

Druk — «Głos Olsztyński», nr 220, 16—17 IX 1961, ss. 1—5.

8

1961 grudzień 5. — Z protokołu posiedzenia Prezydium Zarządu Głównego Stowarzyszenia „Pojezierze”: sprawa powołania Ośrodka. Referuje Władysław Ogrodziński.

Dyrektor programowy zreferował przebieg konferencji odbytej w Wydziale Nauki KC PZPR w sprawie powołania Ośrodka. Uczestnicy konferencji wypowiedzieli się za powołaniem organizacji, która byłaby mniej podobna do instytutu naukowego. Zalecono opracowanie nowego projektu.

Postanowiono zlecić Działowi Programowemu opracowanie nowego projektu, który należy przedyskutować w KW PZPR i omówić na następnym posiedzeniu.

Or., masz. — AZ «Pojezierza», 3/13.

9

1961 grudzień 22. — Z protokołu posiedzenia Prezydium Zarządu Głównego Stowarzyszenia «Pojezierze»: sprawa powołania Ośrodka Badań Naukowych w Olsztynie. Referuje Władysław Ogrodziński.

18 XII referent oraz dr W. Wrzesiński odbyli rozmowę z sekretarzem propagandy KW PZPR tow. K. Rokoszewskim, w sprawie zmian w projekcie powołania ośrodka naukowego — zgodnie ze wskazaniem konferencji w Wydziale Nauki KC PZPR. Ustalono ograniczenie planu powołania Ośrodka. Należy dążyć do stworzenia placówki o charakterze podstawowego warsztatu biblioteczno-bibliograficznego wraz z pracownią naukową. Placówka winna umożliwić normalną pracę naukową oraz kształcenie kadr dla przyszłego instytutu, odpowiadającego wymogom państwowym.

Udzielono wstępnego poparcia zreferowanemu projektowi Fundacji „Pojezierza”, z którym zapoznał się już sekretarz propagandy KW PZPR, stojący nadal na stanowisku, że placówka naukowa „Pojezierza” winna znaleźć pomieszczenie w budynku TPPR.

Postanowiono wnieść projekt Fundacji na posiedzenie Zarządu Głównego — z poprawką zapewniającą Fundacji środki podstawowe w postaci czystego dochodu Zakładów Graficznych „Pojezierza”.

Or., masz. — AZ „Pojezierza”, 3/13.

10

1961 grudzień 28. — Z protokołu posiedzenia Zarządu Głównego Stowarzyszenia «Pojezierze»: powołanie Fundacji Naukowej „Pojezierza”. Referuje Władysław Ogrodziński.

Wyniki dotychczasowych prac organizacyjnych referuje dyr. programowy, który przedstawia omówiony z władzami partyjnymi trzeci z kolei projekt regulaminu placówki naukowej „Pojezierza”.

H. Panas projektuje nazwanie placówki: Fundacja Naukowa Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego „Pojezierze” imienia Wojciecha Kętrzyńskiego.

W[acław] Saciłowski proponuje działalność stypendialną, bez organizowania warsztatu naukowego i tworzenia personelu Fundacji w projektowanym rozmiarze.

G[erard] Skok stwierdza, że rezygnacja z organizacji warsztatu naukowego równa się rezygnacji z perspektyw stworzenia instytutu naukowego w Olsztynie.

B[ohdan] Wilamowski wypowiada się przeciw powołaniu rady środowiskowej, a za utrzymaniem tylko kuratorium. Kwestionuje potrzebę tworzenia agend stałych (biblioteka, personel naukowy).

J. Szymański jest przeciwny koncepcji „mglistego mecenatu”, jako przeciwstawnej projektowi stałej placówki, mającej na celu stały rozwój organizacyjny — aż do stadium powołania pełnoprawnego instytutu.

Tow. M[ichał] Atlas przedstawia stanowisko KW PZPR: władze stawiają sobie za cel powołanie w przyszłości instytutu naukowego w Olsztynie. Powołanie Fundacji stanowi w tym względzie jeden z etapów pośrednich. Projekt Fundacji posiada akceptację władz partyjnych i wojewódzkich; po niewielkich poprawkach projekt ten zasługuje na przyjęcie. Najbardziej realne jest uzyskanie lokalu TPPR, gdzie nastąpiła poważna redukcja etatów. Umieszczenie Fundacji w budynku TPPR pozwoliłoby na pełne wykorzystanie lokali. Zarząd Główny powinien spełniać rolę kuratora Fundacji; niezależnie od tego winna istnieć Rada Fundacji dla opiniowania działalności merytorycznej.

K[azimierz] Matera zgłasza wniosek o podjęcie uchwały powołującej Fundację Naukową im. W. Kętrzyńskiego z dniem 1 stycznia 1962.

B. Wilamowski przychyła się do zdania, że Rada Fundacji powinna być określona jako Rada Programowa Fundacji.

Prezes H. Skurpski stwierdza, że dyskusja była zgodna co do spraw zasadniczych, a różnice dotyczyły raczej spraw taktyczno-organizacyjnych. Opowiada się za powołaniem Fundacji oraz opracowaniem programu działalności, który należałoby przedyskutować z załazkowym składem Rady Programowej.

Załącznik

Uchwała Zarządu Głównego z 28 grudnia 1961 r. w sprawie utworzenia Fundacji Naukowej Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego „Pojezierze” im. Wojciecha Kętrzyńskiego:

Część I

1. Zarząd Główny Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego „Pojezierze”, działając na podstawie uchwały Walnego Zebrania Członków z 26 marca 1961, tworzy z dniem 1 stycznia 1962 organizację powołaną do popierania rozwoju życia naukowego w województwie olsztyńskim, pod nazwą „Fundacja Naukowa Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego «Pojezierze» imienia Wojciecha Kętrzyńskiego”.

2. Cele i zakres działania Fundacji ustala *Regulamin Tymczasowy*, stanowiący część II niniejszej uchwały.

3. Zarząd Główny upoważnia Prezydium do opracowania stałych podstaw organizacyjnych Fundacji w oparciu o *Regulamin Tymczasowy*. Termin opracowania odnośnego aktu upływa z dniem 31 marca 1962.

4. Do podjęcia prac organizacyjnych Fundacji z dniem 1 stycznia 1962 Zarząd Główny upelnomocnia dyrektora programowego Stowarzyszenia, w charakterze dyrektora Fundacji.

Część II

Regulamin Tymczasowy Fundacji Naukowej Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego „Pojezierze” im. Wojciecha Kętrzyńskiego.

1. Fundacja Naukowa Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego „Pojezierze” im. Wojciecha Kętrzyńskiego ma siedzibę w Olsztynie.

2. Celem Fundacji jest popieranie i organizowanie działalności naukowej, związanej z Warmią i Mazurami, w zakresie nauk społecznych.

3. Fundacja urzeczywistnia swe cele przez:

a. gromadzenie, opracowywanie i udostępnianie zbiorów naukowych odnoszących się do Warmii i Mazur, ze szczególnym uwzględnieniem podstawowej literatury przedmiotu,

b. prowadzenie placówek i pracowni naukowych inicjujących, organizujących, koordynujących i popierających działalność naukową i popularnonaukową,

c. właściwe zatrudnianie miejscowej kadry naukowej i dbałość o jej dalszy rozwój,

d. skupianie wokół prac Fundacji pracowników naukowych oraz przyjaciół nauk związanych z województwem olsztyńskim, z terenu całego kraju,

e. współpracę z władzami, uczelniami, instytucjami i organizacjami w zakresie realizowanych celów,

f. publikowanie prac naukowych.

4. Podstawowe środki utrzymania zapewnia Fundacji Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne „Pojezierze”, zabezpieczając je na dochodach swych Zakładów Graficznych.

5. Fundacja działa w oparciu o agendy i środki materialne „Pojezierza”, w ramach Działu Programowego Stowarzyszenia. Jej obsługę administracyjną i finansową zapewniają działy: Ogólno-Administracyjny i Finansowy, wydawniczą — Dział Wydawniczy.

6. Fundacja prowadzi następujące komórki podstawowe:

a. zbiory biblioteczne i archiwalne z odpowiednimi służbami dokumentacyjnymi i informacyjnymi,

b. pracownię naukową,

c. sekcje specjalistyczne przyjaćiół nauk.

7. Fundacja utrzymuje placówki naukowe lub oświatowe o charakterze muzealnym.

8. Fundacja posiada w dyspozycji fundusze na: stypendia naukowo-badawcze, stypendia na dokształcanie pracowników naukowych.

9. Fundacja zatrudnia pracowników stałych i współpracowników oraz stypendystów — tych ostatnich na umowach i zleceniach.

10. Pracami Fundacji kieruje dyrektor programowy Stowarzyszenia, jako dyrektor Fundacji.

11. Nad kierunkiem prac naukowych Fundacji czuwa Rada Programowa, powoływana przez Zarząd Główny „Pojezierza” spośród pracowników nauki, przedstawicieli wyższych uczelni, organizacji, towarzystw naukowych oraz władz.

12. Rada Programowa jest ciałem doradczym i opiniodawczym Zarządu Głównego, który spełnia rolę Kuratorium Fundacji.

13. Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne „Pojezierze” zapewnia Fundacji środki materialne w wysokości nie mniejszej niż 300 000 zł rocznie.

14. Za zgodą Zarządu Głównego jako Kuratorium Fundacji, Fundacja może przyjmować dotacje, dary, depozyty itp., które musi użytkować zgodnie z przeznaczeniem.

15. Fundacja ma charakter organizacji współdziałającej z władzami Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej nad intensyfikacją oraz pogłębianiem procesów kulturotwórczych na Warmii i Mazurach. Z chwilą powstania warunków do utworzenia wyżej rozwiniętych form organizacyjnych życia naukowego i kulturalnego w województwie olsztyńskim, Zarząd Główny „Pojezierza” może zrezygnować częściowo lub całkowicie z pewnych kierunków działalności Fundacji i przekazać je odpowiednim placówkom specjalistycznym. Reorganizacja lub przekazanie agend Fundacji nie może jed-

nak pomniejszać środków finansowych „Pojeziera”, przeznaczonych na mecenat kulturalny uprawiany przez Stowarzyszenie.

Sekretarz: H. Panas

Prezes: H. Skurpski

Or., masz. — AZ «Pojeziera», 3/13.

11

1962 styczeń 11. — Z listu dyrektora programowego «Pojeziera» Władysław Ogrodzińskiego do dr. Władysława Chojnackiego w Lesznie.

Od ośmiu—dziesięciu miesięcy mówi się u nas o powstaniu jakiegoś ośrodka prac humanistycznych w Olsztynie. Z Wojtkiem Wrzesińskim spitrasiliśmy cztery memoriały i statuty w tej sprawie, które po wielu dyskusjach i zajadłych sprzeciwach negatywistów przybrały kształt „Fundacji Naukowej Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego Pojezierze imienia Wojciecha Kętrzyńskiego”. Jak sprawa stanie się ciałem (do końca nie uwierzę, aż wypłacę pierwsze pensje pracownikom), będzie można wiele na ten temat powiedzieć Ci do pamiętnika, jaki niewątpliwie zaczniesz pisać do Tek Chojnackiego. Na razie do 1 V Fundacja ma otrzymać piękny lokal (250 m²) i zabrać się do porządkowania olsztyńskiego warsztatu naukowego. Zaczniemy od przejęcia biblioteki i zbiorów Stacji¹ (ok. 6000 tomów nie skatalogowanych), katalogu centralnego prussiców, wydawania bibliografii (od r. 1961), podziału kierunków zakupu między biblioteki olsztyńskie, wydania IV t. „Rocznika”, wydania 2—3 tomów „Rozpraw” i przygotowania do rozruchu pracowni naukowej przy Fundacji. Są to plany raczej minimalistyczne, ale za to traktowane poważnie. Od r. 1963 powinniśmy mieć więcej pieniędzy, a tym samym więcej ambicji. Oczywiście przy Fundacji będzie działać Rada, a przy poszczególnych komórkach (m.in. zbiorach) konsultanci fachowi. Chyba będzie można liczyć na to, że dotrzymasz przyrzeczenia związanego z błyskotką „Pojeziera”.

Kopia, masz. — AZ OBN, 4/1, k. 18.

12

1962 styczeń 11. — Z listu dyrektora programowego «Pojeziera» Władysław Ogrodzińskiego do prezesa Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Historycznego, prof. Stanisława Herbsta.

Nie mogłem odpowiedzieć z miejsca na list Pana Profesora, gdyż w chwili jego nadejścia huśtawka wpływów i nastrojów wokół „ośrodka” wykonywała gwałtowny ruch w dół. Na jednej z konferencji wojewódzkich p. Skurpski poczuł się nawet zmuszony zapytać, czy przypadkiem

¹ I Chodzi tu o Stację Naukową Polskiego Towarzystwa Historycznego w Olsztynie.

nie ma kogoś, komu by można było powierzyć organizację wspomnianej placówki.

Od trzech mniej więcej dni sprawa nabrała znowu rozmachu i konkretnych kształtów. Odbyła się narada w Prezydium WRN, gdzie obiecano przydział lokalu do dnia 1 maja br. Wskazany nam lokal ma ok. 250 m² i pozwala na pomieszczenie biblioteki (ok. 120 m² z możliwością drugiej kondygnacji), dużej czytelnicy (ok. 50 m²) oraz 4—5 pokoi do pracy. Wymaga on jednak nakładów pieniężnych na adaptację i drobne korektury w zatwierdzonej już dokumentacji technicznej. O ile zdołaliśmy się zorientować, formalna strona przejęcia lokalu nie nastęrcza większych trudności, jednakże „Pojezierze” musi być przygotowane na wydatek ok. 300 000 zł na prace budowlane.

Po konferencji w KC PZPR przepracowano projekt „ośrodka” w kierunku rezygnacji z cech instytutu, redukcji założeń i schematu kadrowego. Przewiduje się, że z początku zatrudniono by ok. 5 osób, a wzrost następowałby stopniowo w latach 1963 i następnych. „Pojezierze” nadało placówce charakter fundacji naukowej.

Kopia, masz. — AZ OBN 4/1, k. 15.

13

1962 styczeń 12. — Z protokołu posiedzenia Prezydium Zarządu Głównego Stowarzyszenia «Pojezierze»: organizacja Fundacji Naukowej, ref. Władysław Ogrodzński.

8 I odbyła się u przewodniczącego Prezydium WRN M[ariana] Gotowca konferencja z udziałem sekretarza propagandy K. Rokoszewskiego. Przew. Gotowiec, uznając słusność koncepcji powołania ośrodka naukowego, wyraził szereg wątpliwości, co do rozwiązań proponowanych przez „Pojezierze”. Ustalono, że Prez. WRN poprze inicjatywę „Pojezierza”.

9 I, z udziałem sekretarza propagandy K. Rokoszewskiego, przewodniczącego Prezydium Miejskiej Rady Narodowej J[uliana] Molendy i prezesa Zarządu Wojewódzkiego TPPR Cz[esława] Sadowskiego, odbyła się u zastępcy przewodniczącego WRN T. Gączowskiego narada w sprawie zapewnienia lokalu Fundacji. Przew. Gączowski poinformował zebranych, że Prezydium WRN zaakceptowało wstępnie regulamin Fundacji i uważa za b. pilne zapewnienie jej lokalu. W wyniku dwugodzinnej dyskusji zdecydowano się za zabudowę prześwietu w gmachu Związku Młodzieży Socjalistycznej przy al. Zwycięstwa. Władze wojewódzkie i miejskie poparą wszelkie starania w tym względzie.

10 I główny architekt województwa inż. Wł[adysław] Hepke wyraził zgodę na zabudowę prześwietu oraz wynajęcie pomieszczeń parterowych w gmachu, po uzyskaniu dla nich [s] przez „Pojezierze” lokali zastępc-

czych. Sprawa zabudowy wymaga zgody Zarządu Głównego ZMS, o którą Zarząd Wojewódzki ZMS wystąpi na podstawie wniosku Stowarzyszenia.

Prezydium rozważyło konsekwencje finansowe, jakie wynikają z podjęcia nowej inwestycji. Należy na inwestycje wydać w roku 1962 około 1 000 000 zł. Niezbędne jest również zabezpieczenie odpowiednich kwot na maszyny dla drukarni. Postanowiono:

a. zatwierdzić wydatek na zabudowę prześwietu w gmachu ZMS (około 300 000 zł),

b. zaakceptować projekt przeprowadzki agend Stowarzyszenia do gmachu ZMS,

c. wystąpić do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z wnioskiem o refundację wydatków w zamkach ¹,

d. wszcząć starania o kredyt bankowy na inwestycje w wysokości ok. 1 000 000 zł,

e. starać się usilnie o dotację Prezydium WRN na wyposażenie lokalu Fundacji (200 000 zł),

f. ograniczyć do minimum wszelkie inne wydatki inwestycyjne.

Or., masz. — AZ «Pojezierze», 3/13.

14

1962 luty 3. — *Z protokołu posiedzenia Prezydium Zarządu Głównego Stowarzyszenia «Pojezierze»: sprawy Fundacji Naukowej — ref. Władysław Ogrodziński, uzupełniają Stanisław Piotrowski i Wojciech Wrzeński.*

Zostały skompletowane i wysłane do ZG ZMS wszystkie pisma wymagane do uzyskania zgody na zabudowę prześwietu. W. Ogrodziński przeprowadził rozmowy z prof. S. Herbstem i p. E[milią] Sukertową-Biedrawiną, w sprawie przekazania księgozbioru Stacji Naukowej PTH oraz warunków dalszej współpracy. Rozmowy miały charakter wstępny i wykazały zgodność stanowisk w sprawie Fundacji.

Zlecono wstępnie dokumentację zabudowy prześwietu inż. Michalskiemu. Dokumentacja zostanie oddana w dwóch terminach: 15 II (architektura) i 28 II (wyposażenie). Zajdzie konieczność formalnego załatwienia zleceń przez Wojewódzkie Biuro Projektów. Rozpoczęto prace naukowe i organizacyjne w Fundacji. Powstaje zespół porozumiewawczy bibliotek naukowych w Olsztynie, przewiduje się powołanie zespołów wydawniczego oraz księgi XX-lecia województwa olsztyńskiego. Dyrektor Fundacji zwraca uwagę na konieczność zatwierdzenia przez Zarząd budżetu Działu Programowego, w którym mieści się budżet Fundacji.

¹ W owym czasie «Pojezierze» było gospodarzem zamków gotyckich w Lidzbarku Warmińskim i Reszlu.

W dyskusji zabierali głos: H. Panas, W[alter] Późny, H. Skurpski, J[erzy] Szulc i B. Wilamowski. Dyskutanci zwrócili uwagę na potrzebę opracowania planu działalności Fundacji w trzech kierunkach: podstawowe potrzeby organizacyjno-naukowe, program naukowy na r. 1962, kierunki rozwoju i plan perspektywiczny badań naukowych Fundacji w r. 1963 i następnych. Plan rozwoju winien stanowić wszechstronny wykaz potrzeb, bez względu na to, czy jego realizacja siłami Fundacji okaże się możliwa.

Or., masz. — AZ „Pojezierza”, 3/13.

15

1962 luty 10. — Z listu dyrektora Fundacji Władysława Ogrodzińskiego do prezesa Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Historycznego prof. Stanisława Herbsta.

W dniu wczorajszym otrzymaliśmy zawiadomienie telefoniczne z ZG ZMS o udzieleniu nam zgody na zabudowę części gmachu, przeznaczoną na ośrodek naukowy w Olsztynie. Dzisiaj omówiliśmy z przedstawicielami ZMS sprawę formalnej umowy o użytkowanie przestrzeni zabudowanej i lokali przyległych. Po powrocie przedstawiciela ZG ZMS do Warszawy otrzymaliśmy pisemne upoważnienie do rozpoczęcia robót budowlanych.

Przez p. Jasińskiego ¹ zawiadomiłem w ub. tygodniu p. E. Biedrawinę ² o rozmowie odbytej z Panem Profesorem, deklarując jednocześnie gotowość bardziej szczegółowych informacji. Otrzymałem zaproszenie na małą konferencyjkę w cztery osoby, która — mam wrażenie — przyczyniła się do rozwiania wielu niepokojów p. Biedrawiny. Spotkaliśmy się zresztą potem na prywatnej uroczystości 75-lecia urodzin u pp. Wilamowskich ³, gdzie zaproszono mnie z żoną oraz kolegami Jasińskim i Wrześcińskim.

Fundacja im. Kętrzyńskiego rusza na razie na odcinkach, które nazwałbym „niespornymi”. Z inicjatywy władz dyskutowany jest projekt tzw. księgi dwudziestolecia woj. olsztyńskiego, obejmującej dorobek lat 1945—1964. Toczą się również wstępne prace nad katalogiem centralnym olsztyńskich bibliotek naukowych w zakresie regionalistów i podstawowej literatury humanistycznej. Obserwujemy znaczną życzliwość i zaufanie do tej inicjatywy. 9 II, na dziewięć zaproszonych na konferencję porozumiewawczą bibliotek olsztyńskich, przybyli przedstawiciele wszystkich zainteresowanych stron, łącznie z p. Biedrawiną oraz ks. biskupem Ołbą-

¹ Mgr Janusz Jasiński, bibliotekarz w Stacji Naukowej PTH w Olsztynie.

² Emilia Sukertowa-Biedrawina, kierowniczka Stacji PTH.

³ Bożena i Bohdan Wilamowscy — córka i zięć Emilii Sukertowej-Biedrawiny.

kiem⁴. Postanowiono jedomyślnie powołać przy Fundacji zespół porozumiewawczy bibliotek naukowych i przystąpić do prac nad katalogiem centralnym. Na czele zespołu stanął p. mgr L[udwik] Pelczarski, kierownik biblioteki Wyższej Szkoły Rolniczej. Na udostępnienie zbiorów zgodził się również ks. biskup Obłak. Spośród kierowników placówek brakowało tylko dr. Grygiera, który wydelegował bibliotekarkę Archiwum⁵.

Obecnie oczekujemy porozumienia w sprawie współpracy wydawniczej oraz w zakresie prac bibliograficznych.

W całej tej działalności unikamy na razie wszelkich momentów, które mogłyby zadrażnić sytuację, m.in. sprawę biblioteki, „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” itp. Wyjaśniamy, że działamy w porozumieniu z władzami PTH oraz Stacją Naukową i wedle naszych informacji współpraca ta pozostanie niezmieniona w przyszłości. Jest to formuła może nieco dyplomatyczna, ale w zasadzie wystarczająca, a obecność p. Biedrawiny na ostatnim zebraniu pozwoliła nam na rozładowanie różnych postronnych komentarzy do sytuacji.

Wydaje mi się, że w chwili obecnej byłaby na czasie rozmowa między władzami PTH a czynnikami olsztyńskimi, którą Pan Profesor był uprzejmy obiecać. Ze swej strony proponowałbym spotkanie z przedstawicielami Zarządu Głównego, z udziałem Stacji: omówienie warunków przejęcia niektórych agend PTH (głównie zbiory), terminarza związanych z tym prac oraz sprawy dalszej współpracy PTH z Fundacją. W zakres rozmów wchodziłaby również propozycja p. Biedrawiny, aby podtytuł („Instytut Mazurski”) przeszedł do nazwy Fundacji Naukowej im. W. Kętrzyńskiego.

Po omówieniu warunków umowy PTH — „Pojezierze”, proponowałbym spotkanie z władzami (KW PZPR i Prezydium WRN).

Kopia, masz. — AZ OBN, 4/1, k. 18.

16

1962 marzec 11. — *Dr Jerzy Antoniewicz, pracownik naukowy Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie do Władysława Ogrodzińskiego, dyrektora Fundacji Naukowej w Olsztynie: replika na memoriał mgr. Romualda Odoja, archeologa w Muzeum Mazurskim w Olsztynie.*

W załączeniu przedkładam Ci pismo skierowane do kol. Odoja, w związku z przelożonym przez niego projektem „Komisji Archeologicznej” w łonie Fundacji.

W odpisie, który lojalnie przedkładam Ci do wglądu, reprezentuję

⁴ Dr Jan Obłak, biskup sufragan warmiński, od 1962 r. rektor Warmińskiego Seminarium Duchownego.

⁵ Dr Tadeusz Grygler, dyrektor Wojewódzkiego Archiwum Państwowego.

Twoje poglądy na ten temat: aby w pierwszym etapie nie utrudniać pierwszych kroków Fundacji, która i tak ma przed sobą wiele spraw do pokonania. Kol. Odoj, jako młody, zapalczywy entuzjasta, od razu postawił na „program maksimum”, który na razie nie jest realny. Chciałbym, aby na takich samych prawach byli inni przedstawiciele nauk historycznych (etnografowie itd.).

Or., rkps. — AZ OBN, 4/1, k. 28.

Załącznik

Warszawa, dnia 11 marca 1962

WPań Mgr Romuald Odoj, Olsztyn

W związku z wręczonym mi w dniu 10 bm. w Olsztynie projektem memoriału¹, który miałyby być złożony do Zarządu Głównego Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego „Pojezierze” w Olsztynie, w celu ewentualnej jego realizacji w ramach Fundacji Naukowej im. W. Kętrzyńskiego — pragnę zakomunikować, że, moim zdaniem, w całości memoriał ten nie odzwierciedla założeń, możliwości i intencji dzisiejszych założycieli tej Fundacji. O ile mi wiadomo, celem tej Fundacji jest stworzenie ram organizacyjnych i pomoc moralna i materialna w dziedzinie nauk humanistycznych dla poszczególnych ich przedstawicieli lub zespołów. Stąd wniosek, że cele Fundacji są na razie, przynajmniej na tym etapie, inne niż np. specjalistycznych komisji w łonie poszczególnych towarzystw naukowych, czy też w łonie instytutów naukowo-badawczych. W związku z powyższym nie wydaje się celowym i możliwym do realizacji powołanie odrębnej „komisji archeologicznej” w łonie Fundacji —. Celem natomiast Fundacji winno być to, aby na zewnątrz stała się ona rzecznikiem potrzeb terenu wobec Akademii, resortów i najbliższych zakładów uniwersyteckich Olsztyna (Warszawy i Torunia). Powoływanie przeto osób reprezentujących interesy placówek centralnych do postulowanej „Komisji Archeologicznej” postawiłoby Fundację w trudnej sytuacji. Wiemy dobrze, że istnieją inne drogi zjednywania sobie ludzi na szczeblu Akademii, resortu czy katedry, dla potrzeb regionu warmińsko-mazurskiego — a jestem przekonany, że udział w takiej „Komisji” w żadnym wypadku nie jest dla nich atrakcyjny. Zresztą ich udział w pracach postulowanej Komisji byłby całkiem teoretyczny, z powodu braku znajomości regionu, problematyki badawczej, specyfiki procesu historycznego, a także — co najważniejsze — serca i postawy ideowej w stosunku do regionu warmińsko-mazurskiego. Przykład Grunwaldu i doświadczenia z tego wynika, winny być dla nas wychowawczym ostrzeżeniem i winniśmy wyciągnąć trzeźwe wnioski z naszych doświadczeń na tym polu.

¹ AZ OBN, 4/1, k. 33—38.

Wydaje się, że jedyną podstawą do dyskusji i płaszczyzną współpracy na tym etapie z kierownictwem Fundacji, jest nie „Komisja Archeologiczna”, ale zespół współdziałających ze sobą pokrewnych dyscyplin — a więc archeologów, etnografów, historyków sztuki, historyków badających siły wytwórcze itp. W ramach tego zespołu, albo — jak kto chce — Komisji Historii Kultury Materialnej — winna działać stała archeologiczna sekcja konsultacyjno-opiniodawcza, złożona z trzech do czterech osób, na której czele stałby sekretarz sekcji wyłoniony spośród archeologów mieszkających stale w Olsztynie. Do jego zadań należałoby pilnowanie interesów archeologii bałtyjskiej w ramach Komisji Historii Kultury Materialnej, jednak bez prawa decyzji w sprawach podstawowych. Jego działanie opierałoby się o autorytet postanowień sekcji konsultacyjno-opiniodawczej, w której decyzje zapadałyby zwykłą większością głosów. Ona to, na posiedzeniach odbywanych przynajmniej raz na kwartał, opiniowałaby potrzeby badawcze różnych zainteresowanych bałtologów-archeologów i walczyłaby o zdobycie na ten cel odpowiednich środków. Wreszcie ona byłaby rzecznikiem potrzeb regionu wobec Akademii, uniwersytetów czy poszczególnych resortów ministerialnych.

Dlatego też, aby nie stwarzać jakichkolwiek trudności natury personalnej, proponuję, aby ta sekcja konsultacyjno-opiniodawcza składała się z następujących osób powołanych przez akt nominacyjny kierownictwa Fundacji: mgr Romuald Odoj, Olsztyn (sekretarz sekcji), mgr Jerzy Okulicz, Warszawa, mgr Jan Jaskanis, Białystok, dr Jerzy Antoniewicz, Warszawa.

Analogiczną grupę w ilości czterech osób wyłoniliby etnografowie, historycy sztuki oraz historycy badający siły wytwórcze. W skład tej grupy winien wejść (w sekcji historycznej) mgr Zygmunt Lietz z Olsztyna oraz mgr Jerzy Kruppe z Warszawy i inni. — —

Moim zdaniem, przedstawiony w memoriale program organizacyjny w postaci odrębnej „Komisji Archeologicznej” miałby dopiero wtedy rację bytu, gdyby Fundacja przekształciła się w przyszłości w towarzystwo naukowe, lub jeszcze lepiej — w regionalny instytut naukowo-badawczy.

Ponieważ sprawy te były przedmiotem rozmów z kol. Władysławem Ogrodzińskim podczas mego pobytu w Olsztynie — lojalnie kopię tego listu mu przesyłam równocześnie do wiadomości.

dr Jerzy Antoniewicz

17

1962 marzec 27. — *Z protokołu posiedzenia Prezydium Zarządu Głównego Stowarzyszenia «Pojezierze»: sprawy Fundacji Naukowej im. W. Kętrzyńskiego.*

a. W. Ogrodziński zwraca uwagę na upływanie ważności tymczasowego regulaminu Fundacji z dniem 31 marca br. Dział Programowy opracował projekty: stałego regulaminu, regulaminów wewnętrznych, plan pracy i preliminarz wydatków. Postanowiono:

— przedłużyć do dnia 30 kwietnia ważność regulaminu tymczasowego oraz pełnomocnictw dla W. Ogrodzińskiego do kierowania Fundacją,

— powołać w ciągu kwietnia Kuratorium Fundacji, w składzie: prezes Zarządu Głównego, przedstawiciel Prezydium WRN i przedstawiciel Zarządu Głównego PTH, celem zaopiniowania projektów opracowanych przez Dział Programowy oraz zawnioskowania osoby dyrektora Fundacji. Kuratorium winno ustalić zasady współpracy biorących w nim udział instytucji.

b. W. Ogrodziński i St[anisław] Piotrowski poinformowali o sporządzeniu dokumentacji architektonicznej oraz zbiorczego zestawienia kosztów przebudowy lokalu Fundacji. J. Szulc zaproponował zatwierdzenie dokumentacji przez Komisję Oceny Planów Inwestycyjnych, powołaną ewentualnie przez „Pojezierze”, z udziałem czynnika fachowego i banku.

Postanowiono — przekazać sprawę do realizacji S. Piotrowskiemu oraz upoważnić go do pokrywania rachunków związanych z dokumentacją i kosztami KOPI.

c. W. Ogrodziński informuje, że między Muzeum Mazurskim a Fundacją zawarte zostało porozumienie o wspólnym wydawaniu „Rocznika Olsztyńskiego”.

Postanowiono — podjąć uchwałę w sprawie zatwierdzenia porozumienia dotyczącego „Rocznika Olsztyńskiego” ^a.

Or., masz. — AZ «Pojezierza», 3/13.

18

1962 kwiecień 19. — *Z protokołu posiedzenia Prezydium Zarządu Głównego Stowarzyszenia «Pojezierze»: sprawa regulaminów oraz kierownictwa Fundacji Naukowej.*

Prezes H. Skurpski poinformował zebranych, że 18 kwietnia br. odbyło się pierwsze posiedzenie Kuratorium Fundacji Naukowej z udziałem prof. Herbsta, wiceprzewodniczącego PWRN ob. T. Gączowskiego oraz prezesa „Pojezierza”, na którym regulaminy Fundacji w zasadzie zaopi-

^a Porozumienie z 1 III 1962 przytoczono w tekście uchwały.

niowano pozytywnie. Przed zatwierdzeniem ich należy jeszcze pewne punkty wyjaśnić. Wobec nieobecności na posiedzeniu Prezydium ich autorów — mgr. Ogrodzińskiego i dr. W. Wrześnińskiego — postanowiono sprawę przekazać odpowiedniej komisji celem bliższego zapoznania się z nimi przed posiedzeniem Zarządu.

Prezes H. Skurpski przytoczył nazwiska szeregu osób predestynowanych do wejścia w skład Rady Naukowej Fundacji. Spośród wymienionych osób sugerowano jako kandydata na stanowisko dyrektora (kierownika) naukowego p. prof. dr Irenę Pietrzak-Pawłowską, z którą obiecał przeprowadzić nieoficjalne rozmowy prof. Herbst.

Zabierający w dyskusji głos — B. Wilamowski, G. Skok i H. Panas — poparli proponowaną kandydaturę z tym, że na miejscu w Olsztynie winien być stały pracownik, kierujący Fundacją w myśl wytycznych dyrektora, a w wypadkach pilnych wydawać decyzje samodzielnie. Ponadto dyskutanci zwrócili uwagę, by w skład Rady Naukowej weszła większa ilość socjologów i ekonomistów, a mniej historyków. Wobec konieczności przedyskutowania tej sprawy z zainteresowanymi czynnikami, postanowiono załatwienie sprawy odłożyć do najbliższego posiedzenia Zarządu w terminie do 1 maja 1962, a w międzyczasie przeprowadzić odpowiednie konsultacje.

Or., masz. — AZ «Pojezierza», 3/13.

19

1962 maj 22. — *Z protokołu posiedzenia Zarządu Głównego Stowarzyszenia «Pojezierze»: sprawy Fundacji im. W. Kętrzyńskiego.*

a. Postanowiono:

— przedłużyć do 30 czerwca br. ważność tymczasowego regulaminu Fundacji oraz pełnomocnictwa dla Władysława Ogrodzińskiego,

— zatrudnić mgr Krystynę Swinarską z dniem 1 września br. w charakterze kierownika działu zbiorów Fundacji w stopniu kustosa — z tym, że należy uzyskać pisemne zapewnienie przydziału mieszkania dla mgr Swinarskiej z Prezydium WRN.

b. Przebudowa lokalu Fundacji — ref. S. Piotrowski. Wymaga nakładów w wysokości 422 000 zł. Załatwiono większość formalności związanych z uzyskaniem wykonawcy państwowego. Niemniej, rozpoczęcie robót nastąpi najwcześniej w trzecim kwartale br. Postanowiono upoważnić S. Piotrowskiego do zawarcia umów w związku z adaptacją lokalu Fundacji w granicach 422 000 zł.

Or., masz. — AZ «Pojezierza», 3/13.

20

1962 maj 30. — Z protokołu posiedzenia Zarządu Głównego Stowarzyszenia «Pojezierze»: regulaminy oraz sprawy personalne Fundacji Naukowej im. Wojciecha Kętrzyńskiego.

3. Regulaminy Fundacji Naukowej im. Wojciecha Kętrzyńskiego — ref. W. Wrzesiński. Po dyskusji, w której wzięli udział: B. Wiłamowski, H. Panas, J. Szymański, B[ronisław] Sałuda i H. Skurpski, postanowiono przyjąć uchwałę w sprawie statutu oraz regulaminów Fundacji Naukowej im. W. Kętrzyńskiego Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego „Pojezierze”, jak również przyjąć za tymczasową podstawę działalności Fundacji przedstawiony plan pracy.

4. Sprawy personalne Fundacji Naukowej. Postanowiono:

a. do czasu nominacji dyrektora — powierzyć kierownictwo Fundacji dyrektorowi działu programowego, Władysławowi Ogrodzińskiemu;

b. mianować z dniem 1 kwietnia 1962 r. dr. Wojciecha Wrzesińskiego kierownikiem pracowni naukowej Fundacji z płacą według regulaminu, wraz z dodatkiem za pełnienie obowiązków sekretarza organizacyjnego Fundacji, w wysokości 500 zł;

c. upoważnić dyrektora programowego do zawarcia umowy z mgr Krynstyną Swinarską bez względu na wynik starań o pisemne zobowiązanie Prezydium WRN w sprawie przydziału mieszkania.

Or., masz. — AZ «Pojezierza», 3/13.

21

1962 maj 30. — Uchwała Zarządu Głównego Stowarzyszenia «Pojezierze» w sprawie statutu Fundacji Naukowej im. Wojciecha Kętrzyńskiego Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego „Pojezierze”.

10. Pracami Fundacji kieruje dyrektor powoływany przez Zarząd Główny Stowarzyszenia na wniosek Kuratorium Fundacji spośród samodzielnych pracowników nauki. Szczegółowe zasady kierowania Fundacją określa regulamin uchwalony przez Zarząd Główny Stowarzyszenia.

11. Kierunek prac naukowych Fundacji wytycza Rada Naukowa powoływana przez Zarząd Główny Stowarzyszenia spośród pracowników nauki, przedstawicieli wyższych uczelni, organizacji, towarzystw naukowych. W skład Rady Naukowej wchodzi również przedstawiciele zain-

a—A Przytoczono wyłącznie te punkty «Statutu», które uzyskały nowe brzmienie w stosunku do tekstu «Regulaminu tymczasowego Fundacji», nadanego uchwałą Zarządu Głównego z 28 XII 1961 r. (por. wyżej, poz. 10). Po tekście «Statutu» następują: «Regulamin pracowników naukowych», «Fundusz Badań Naukowych», «Fundusz Stypendialny», «Dział Zbiorów Bibliotecznych i Archiwalnych», «Redakcja Wydawnictw Naukowych», «Pracownia Naukowa Fundacji».

interesowanych władz. Szczegółowy zakres działania Rady Naukowej oraz jej skład określa odrębny regulamin uchwalony przez Zarząd Główny Stowarzyszenia.

12. Roczne plany pracy oraz budżet Fundacji zatwierdza Kuratorium Fundacji składające się z prezesa Zarządu Głównego „Pojezierza”, przedstawiciela Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Historycznego, przedstawiciela Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Olsztynie i przedstawiciela Rady Naukowej Fundacji.

13. Fundacja przez swoją działalność przygotowuje warunki do zorganizowania wyżej rozwiniętych form życia naukowego w województwie olsztyńskim^a.

Or., masz. — AZ «Pojezierza», 3/13.

22

1962 październik 13. — Z protokołu posiedzenia Zarządu Głównego Stowarzyszenia «Pojezierze»: sprawy finansowe Fundacji oraz sprawa „Rocznika Olsztyńskiego”.

[H. Panas:] Warunkiem dalszej działalności Stowarzyszenia jest jego zdaniem — — uzyskanie dotacji na działalność Fundacji Naukowej, gdyż kwota zł 300 000 pokrywa z trudem koszty utrzymania placówki, bez możliwości pracy badawczej — —.

Przewodniczący T. Gączowski przedstawia stanowisko własne i Prezydium WRN: — — Prezydium przyznało na Fundację Naukową w r. 1962 zł 200 000 z przeznaczeniem na wyposażenie. W roku 1963 Wydział Kultury będzie dysponował na ten cel kwotą zł 300 000, ale są możliwości zwiększenia tej kwoty, ewentualnie z nadwyżki budżetowej. Na trudności natrafia jednak uruchomienie w r. 1962 kwoty 200 000 zł. Wydział Finansowy bada możliwości w tej mierze.

[W. Wrześniński:] stwierdza, że wskutek niezrealizowania dotacji ze strony Prezydium WRN, Fundacja i Stowarzyszenie stały się niewypłacalne w stosunku do zamówień złożonych na kwotę ponad 130 000 zł. Zamówienia zostały złożone na podstawie pisemnego zapewnienia Prezydium o przyznaniu dotacji. Również rok przyszły zapowiada się pod znakiem wegetacji placówki.

[Walter Późny:] Należy dokonać wyboru zadań Stowarzyszenia. W pierwszej kolejności należy rozwinąć Fundację Naukową, prowadząc w 1963 r. bardzo elastyczną działalność programową.

Wolne wnioski: W. Ogrodziński komunikuje, że Wydział Kultury PWRN pismem z dnia 4 X 1962 r. wyraził zgodę na wspólne wydawanie przez Muzeum Mazurskie i Fundację Naukową im. W. Kętrzyńskiego „Rocznika Olsztyńskiego”.

Or., masz. — AZ «Pojezierza», 3/13.

23

1962 październik 20. — Z protokołu posiedzenia Zarządu Głównego Stowarzyszenia «Pojezierze»: sprawy Fundacji Naukowej — ref. Władysław Ogrodziński.

Mimo przyrzeczeń władz, do chwili obecnej nie uruchomiono kwoty zł 200 000 na wyposażenie Fundacji. Wydział Kultury nie wykupił mebli w Elblągu i Gdańsku, nie ma pokrycia na zamówienie złożone w Spółdzielni im. M. Nowotki w Olsztynie. Dział Programowy wstrzymał się od dalszych zamówień w Wojewódzkim Przedsiębiorstwie Handlu Meblami, nie chcąc narażać Stowarzyszenia na sytuację, w jakiej znalazło się w stosunku do przedsiębiorstw w Elblągu i Gdańsku. Jeśli w najbliższym czasie nie nastąpi uruchomienie kredytów dla Fundacji — wszystkie terminy uruchomienia placówki staną się nieaktualne.

30 IX br. minął termin przejęcia zbiorów i części personelu od Zarządu Głównego PTH w związku z umową dotyczącą Stacji Naukowej PTH w Olsztynie. Wysłano pismo odraczające, niemniej Zarząd Główny PTH nie przewiduje już kredytów na 2 etaty naukowe w r. 1963.

Prezes H. Skurpski wyjaśnia, że sekretarz KW PZPR tow. K. Rokoszewski odbył w poruszonych sprawach rozmowę z przewodniczącym Prezydium WRN tow. M. Gotowcem, sam zaś prezes rozmawiał z wiceprzewodniczącym T. Gączowskim. Kwota 200 000 zł zostanie uruchomiona po pokonaniu trudności formalnych.

Postanowiono:

a. przyjąć z dniem 1 grudnia 1962 r. dwie osoby personelu naukowego Stacji Naukowej PTH w Olsztynie na etaty w „Pojezierzu”,

b. po przejęciu lokalu Fundacji, przenieść tam Dział Programowy jako komórkę organizacyjną Fundacji, celem zabezpieczenia i częściowego zagospodarowania lokalu.

Or., masz. — AZ «Pojezierze», 3/13.

24

1962 listopad 10. — Z protokołu posiedzenia Zarządu Głównego Stowarzyszenia «Pojezierze»: sprawy Fundacji Naukowej.

W. Ogrodziński: Zgodnie z postanowieniem Zarządu, odbyła się 22 października konferencja z wiceprzewodniczącym T. Gączowskim, kierownikiem Wydziału Kultury J[ózefem] Fajkowskim i przedstawicielem KW PZPR I[gnacym] Sieradzanem, z udziałem prezesa, skarbnika [H. Panasa], W. Ogrodzińskiego i W. Wrzesińskiego. Przedstawiciele Prezydium WRN zajęli następujące stanowisko:

— sprawa uruchomienia 200 000 zł na wyposażenie lokalu staje 26 października na posiedzeniu Prezydium. Uruchomienie jest kwestią dni;

— otwarcie placówki powinno nastąpić ok. 15 stycznia 1963 r., w terminie ustalonym przez Prezydium WRN.

Prezes H. Skurpski uzyskał zgodę prof. dr. Tadeusza Cieślaka z Warszawy na kierownictwo Fundacją. Ze względu na przepisy formalne, prof. T. Cieślak nie mógł podjąć się zajęcia etatowego. Padł projekt zatrudnienia go w charakterze kuratora Fundacji na umowie o konsultację naukowo-organizacyjną oraz redakcję wydawnictw Fundacji. Do czasu niezbędnych zmian w statucie, od 1 września do 31 grudnia obowiązuje umowa o dzieło, na łączną kwotę zł 7000. Honorarium kuratora uzgodniono orientacyjnie na 30 000 zł rocznie. Prof. Cieślak zaaprobował z uznaniem dotychczasowe koncepcje i prace Fundacji. 7 listopada prezes i skarbnik przedstawili prof. dr. T. Cieślaka przewodniczącemu Prezydium WRN oraz 8 listopada sekretarzowi KW PZPR mgr. K. Rokoszewskiemu. Kandydat spotkał się z serdecznym przyjęciem. Uzyskano zapewnienie poparcia i pomocy dla Fundacji ze strony władz. Przyjęto do wiadomości zawarcie umowy z prof. dr. T. Cieślakiem.

W dyskusji W. Późny zwrócił uwagę na konieczność starannego dopracowania struktury organizacyjnej Fundacji. Kurator będzie kierował placówką na odległość i w ciągu bardzo ograniczonego czasu. Istnieje znaczne prawdopodobieństwo zmian na tym stanowisku, które dla kuratora nie jest głównym zajęciem, podobnie jak Fundacja — podstawowym warsztatem pracy. Proponuje ustanowienie bezpośredniego kierownictwa Fundacji oraz ściślejszy związek z Zarządem „Pojezierza”.

W. Ogrodziński uzupełnia wypowiedź W. Późnego: Należy wyciągnąć wnioski z doświadczeń współpracy Warszawa — Olsztyn na zamku lidzbarskim. Nieustalone zasady współpracy doprowadziły tam do wyparcia Stowarzyszenia, a nawet zakwestionowania jego dorobku i zasług. Kurator, z racji brzmienia umowy o pracę i faktycznych możliwości, może być tylko opiekunem naukowym placówki, nie zaś kierownikiem w rozumieniu prawa. W. Ogrodziński oświadcza, że pracę swą nad utworzeniem Fundacji traktuje jako wkład społeczny na rzecz Warmii i Mazur i nie oczekuje z tego tytułu żadnych rekompensat ani propozycji pracy w Fundacji. Dlatego może wypowiedzieć się swobodnie za faktycznym kierownictwem Fundacji oraz silnym powiązaniem placówki z „Pojezierzem”. Na podstawie doświadczeń półtorarocznej pracy w Fundacji stwierdza przykry stosunek do wysiłków kadry miejscowej, a bezkrytyczny wobec autorytetów z zewnątrz. To, co uczyniono przez minione półtora roku, uzyskało całkowitą aprobatę prof. T. Cieślaka, który nie zgłosił żadnych wniosków przeciwnych i istotniejszych uzupełnień. Okazało się, że wyrażane często wątpliwości, co do jakości prac organizacyjno-naukowych Fundacji były tylko wyrazem niedostatecznego zaufania. Należy obecnie otoczyć znacznie troskliwszą opieką i zaufaniem miejscową kadre, która

naadal będzie decydować o jakości i wynikach pracy Fundacji. Natomiast warto możliwie najbardziej celowo wykorzystać pozycję i wiedzę konsultantów zamiejscowych. Kadra miejscowa winna uzyskać znacznie lepsze warunki zdobywania stopni naukowych, a nie — jak dotąd — spełniać niezwykle pożyteczne, ale niewdzięczne funkcje usługowe na rzecz regionu i środowiska, bez korzyści w zakresie tytułów formalnych. Uznaje wybór prof. dr. T. Cieślaka na kuratora za trafny i słuszny.

W. Saciłowski podziela zdanie W. Późnego w sprawie faktycznego kierownictwa Fundacji i uważa, że kierownik winien być jednocześnie delegatem Zarządu Głównego w placówce.

H. Panas jest zdania, że prof. Cieślak będzie faktycznym kierownikiem placówki. Jego związek z Warszawą, i to stały, jest korzystny z punktu widzenia autorytetu na terenie Olsztyna. Proponuje stworzyć aparat wykonawczy kuratora w postaci sekretarzy organizacyjnego i naukowego.

B. Wilamowski przyznaje, że wytworzona sytuacja powstała w następstwie wymogów formalnych. Samodzielny pracownik nauki nadaje rangę Fundacji bez względu na to, czy będzie faktycznie kierownikiem. Nie należy przejmować się zjawiskiem odpadania od „Pojezierza” placówek stworzonych, wyposażonych i zdolnych do dalszego istnienia. Taka jest rola Stowarzyszenia. Wraca z kol. J. Szulcem z konferencji w KW PZPR u sekretarza Rokoszewskiego. Omówiono tam wnioski Komisji Rewizyjnej, nasuwające się w związku z końcem kadencji. Uzgodniono następujące poglądy:

— podstawowym kierunkiem działalności „Pojezierza” winny się stać obecnie Fundacja Naukowa i Wydawnictwo;

— Dział Programowy, przy pomocy finansowej innych organizacji (WZGS, TRZZ, WKZZ) winien stworzyć 4—5 wiejskich punktów przykładowych, celem wypracowania doświadczeń i wzorów pracy kulturalnej. Wskazane są badania naukowe w tych punktach;

— niezbędne jest wypracowanie przez Zarząd też programowych na następną kadencję.

B. Wilamowski uważa, że Zarząd — przed powołaniem kuratora — musi znaleźć formę wyrażenia uznania W. Ogrodzińskiemu i W. Wrzesińskiemu za zorganizowanie prac Fundacji. Popiera wniosek dotyczący opracowania trwałych podstaw organizacyjnych Fundacji, umożliwiających normalną działalność, niezależnie od kierownictwa na odległość i możliwości zmian personalnych na stanowisku kuratora.

J. Szulc dochodzi do wniosku, że stanowisko kuratora jest rodzajem sztyldu dla Fundacji. Zgłasza więc propozycję — z prośbą o zaprotokołowanie — aby stworzyć w Fundacji stanowisko sekretarza generalnego. Będzie on reprezentował czynnik trwałego kierownictwa i nadzoru w dzie-

dzinie organizacyjnej. W sprawach naukowych czynnikiem takim powinien być sekretarz naukowy. Sekretarze byłiby zastępcami kuratora do spraw organizacyjnych i do spraw naukowych, z tym że sekretarz naukowy podlegałby w sprawach organizacyjnych sekretarzowi generalnemu.

W. Ogrodziński jest przeciwny tworzeniu tak skomplikowanego układu w placówce, która będzie miała 5—6 pracowników. Oznacza to stworzenie nowej dziedziny zadań w Fundacji: koordynowania kompetencji i obowiązków kierownictwa. Za wystarczające uważa stanowisko kierownika pracowni naukowej — tym bardziej że specyfika prac naukowych w dziale zbiorów nasunie szereg osobnych problemów kierownictwu naukowemu. Poza tym, powierzenie obowiązków administracyjno-naukowych sekretarzowi naukowemu ograniczy tego ostatniego w pracach czysto naukowych.

W dyskusji opowiedzieli się: W. Saciowski i W. Późny — za jednym sekretarzem, generalnym; J. Szulc podtrzymał wniosek i uzyskał poparcie H. Panasa. Prezes Skurpski uznał, że celowe będzie uwzględnienie w projekcie zmian statutowych obydwu wariantów.

Postanowiono:

a. Opracować projekt zmian statutowych w dwóch wariantach i uzyskać w tej sprawie opinię kuratora oraz władz. Zmiany statutu przeprowadzić na posiedzeniu 19 listopada o godz. 13.

b. Opracować tezy programowe na Walne Zebranie, uwzględniając tezy Komisji Rewizyjnej i wnioski wynikłe z dyskusji.

W związku z powyższym, B. Wilamowski zapowiedział następujące uwagi programowe, jakie znajdują się w sprawozdaniu Komisji Rewizyjnej:

— w pracach Fundacji i w dziale wydawniczym powinno ulec zwiększeniu zainteresowanie problemami regionalnymi, z przesunięciem uwagi z przeszłości na współczesność (należy zwiększyć ilość wydawnictw z tego zakresu),

— należy związać ścisłą współpracą Fundację Naukową i Dział Wydawniczy — —.

Przyjęto do wiadomości zgodę ZG PTH (pismo l.dz. 544/62 z 19 X) na przeniesienie służbowe do Fundacji mgr. J. Jasińskiego i mgr D[anuty] Wojewódki oraz zapowiedź przyjazdu — 1 grudnia — prezesa i sekretarza generalnego ZG PTH na przejęcie pracowników.

Or., masz. — AZ «Pojezierza», 3/13.

25

1962 listopad 19. — Uchwała Zarządu Głównego Stowarzyszenia «Pojezierze» w sprawie Statutu Fundacji Naukowej im. Wojciecha Kętrzyńskiego Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego «Pojezierze».

Trwający okres organizacyjny Fundacji Naukowej im. W. Kętrzyńskiego wymaga okresowych zmian w postanowieniach Zarządu Głównego z 30 maja 1962 r. W związku z tym, Zarząd Główny wprowadza szereg poprawek i uzupełnień do Statutu Fundacji i przyjmując Statut jako akt w zasadzie ustalony, zastrzega jego uzupełnienia i modyfikacje w ciągu r. 1963.

Statut

^a 10. Pracami Fundacji kieruje kurator Fundacji powoływany przez Zarząd Główny Stowarzyszenia na wniosek Kuratorium Fundacji spośród samodzielnych pracowników nauki.

11. Bezpośredni zarząd Fundacji spoczywa w rękach sekretarza Fundacji jako zastępcy kuratora do spraw naukowo-organizacyjnych. Sekretarza Fundacji powołuje i odwołuje Zarząd Główny Stowarzyszenia w porozumieniu z Kuratorium spośród pracowników naukowych Fundacji. Sekretarz uczestniczy w pracach Zarządu Głównego Stowarzyszenia.

12. Kierunek prac naukowych Fundacji wytycza Rada Naukowa, powoływana przez Zarząd Główny Stowarzyszenia spośród pracowników nauki, przedstawicieli wyższych uczelni, organizacji i towarzystw naukowych. W skład Rady Naukowej wchodzi również przedstawiciele zainteresowanych władz.

13. Roczne plany pracy oraz budżet Fundacji zatwierdza Kuratorium Fundacji składające się z prezesa Zarządu Głównego „Pojezierza”, przedstawiciela Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Historycznego, przedstawiciela Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Olsztynie, delegata Rady Naukowej oraz kuratora Fundacji.

14. Zasady nadzoru i kierownictwa naukowego Fundacji, sposób gospodarowania funduszami, szczegółowy zakres uprawnień i obowiązków związanych ze stanowiskami oraz działalnością działów pracy, warunki pracy i płacy pracowników, określają szczegółowe regulaminy, stanowiące załącznik do Statutu.

15. Przez swą działalność Fundacja Naukowa im. W. Kętrzyńskiego przygotowuje warunki do zorganizowania wyżej rozwiniętych form życia naukowego w województwie olsztyńskim ^a.

W związku z powyższymi zmianami Statutu Fundacji Naukowej, zachodzi potrzeba wprowadzenia poprawek i uzupełnień w regulaminach szczegółowych Fundacji. Zmiany uaktualniające regulaminy należy przeprowadzić przed dniem 20 grudnia 1962 i przedłożyć Zarządowi Głównemu do zatwierdzenia.

Or., masz. — AZ «Pojezierza», 3/13.

^a—a Przytoczono wyłącznie te punkty «Statutu», które wyróżniają wersję obecną od poprzedniej (por. wyżej, poz. 31).

26

1962 listopad 24. — Z protokołu posiedzenia Zarządu Głównego Stowarzyszenia «Pojezierze»: plan finansowy oraz sprawy personalne.

Preliminarz budżetowy Fundacji na r. 1963 — ref. W. Wrzesiński: Złożono w Prezydium WRN projekt preliminarza na r. 1963, zgodnie z żądaniem Wydziału Kultury. Referent zapoznał Zarząd z danymi liczbowymi oraz uzasadnieniem.

W r. 1962 nakłady Stowarzyszenia wyniosły:

wydatki osobowe i rzeczowe	131 404,84
inwestycje	449 996,65
Razem	581 401,49

Prezydium WRN uruchomiło 13 grudnia br. kwotę 200 000 zł na wyposażenie lokalu Fundacji, w tym z § 14 — 90 000 zł, a z § 15 — 110 000 zł.

Na r. 1963 przewiduje się ze środków Stowarzyszenia:

wydatki administracyjne	151 741
wydatki osobowe	302 259
Razem	454 000

Do pokrycia przez Prezydium WRN pozostaje: 705 000.

Razem w r. 1963: 1 159 000.

Niezależnie od tego „Pojezierze” będzie świadczyło na rzecz Fundacji w ramach usług Działu Wydawniczego.

Przeniesienie mgr. J[erzego] Sikorskiego do Fundacji Naukowej — ref. W. Wrzesiński: Referent przedstawia 3 pisma mgr. J. Sikorskiego, który nie widzi możliwości rozwoju naukowego w Lidzbarku Warmińskim, tym bardziej że rozpoczął przewód doktorski.

Postanowiono — wyrazić zgodę na przeniesienie z dniem 1 stycznia 1963 z zamku lidzbarskiego do Fundacji Naukowej — na własną prośbę, z wynikającymi stąd konsekwencjami w sprawie przeniesienia.

Or., masz. — AZ «Pojezierza», 711.

27

1962 listopad 29. — Z protokołu posiedzenia Zarządu Głównego Stowarzyszenia «Pojezierze»: sprawy Fundacji Naukowej.

1. Przejęcie zbiorów Stacji Naukowej od Polskiego Towarzystwa Historycznego. Postanowiono:

a. Dokonać przejścia zbiorów i części personelu naukowego w drodze umowy i wyznaczyć termin jej zawarcia na 1 grudnia 1962.

b. Do zawarcia umowy o przejęciu zbiorów i części pracowników upoważnić prezesa H. Skurpskiego i skarbnika H. Panaśa.

c. Uwzględnić w umowie z PTH następujące momenty:

— rozdzielnosc inwentarza zbiorow Fundacji, który powinien odzwierciedlać depozyt PTH i nabytki Fundacji,

— przed przeprowadzką zbiorów do lokalu Fundacji należy zbioru skatalogować wstępnie i zinwentaryzować, na co Zarząd przeznacza 10 000 zł,

— w związku z powyższym, zbioru należy przejmować partiami, za cząstkowymi protokołami zdawczo-odbiorczymi. Protokoły te podpisuje faktyczny kierownik placówki, tj. sekretarz Fundacji,

— pełny protokół zdawczo-odbiorczy podpiszą prezes i skarbnik.

2. Posiedzenie Kuratorium Fundacji. Postanowiono: w związku z przyjazdem delegata ZG PTH — odbyć 1 grudnia o godz. 13⁰⁰ posiedzenie Kuratorium Fundacji Naukowej, z następującym porządkiem dziennym:

a. Wniosek do WRN w sprawie dotacji na r. 1963,

b. Wniosek o mianowanie prof. dr. Tadeusza Cieślaka kuratorem Fundacji.

Or., masz. — AZ «Pojezierza», 711.

28

1962 grudzień 1. — Protokół zebrania konstytucyjnego Kuratorium Fundacji.

Obecni: Wiceprzewodniczący Prezydium WRN T. Gączowski (jako delegat Prezydium WRN), prezes „Pojezierza” H. Skurpski, doc. dr H[enryk] Samsonowicz (delegat Zarządu Głównego PTH), prof. dr T. Cieślak. Zebranie odbyło się o godz. 13.30 w gmachu Prezydium WRN.

Porządek obrad:

1. Ukonstytuowanie się Kuratorium,
2. Wniosek w sprawie powierzenia stanowiska kuratora,
3. Zatwierdzenie propozycji składu osobowego Rady Naukowej,
4. Wolne wnioski.

Przebieg zebrania:

Ad 1. Przewodniczącym Kuratorium wybrano wiceprzewodniczącego WRN T. Gączowskiego, jako przedstawiciela Prez. WRN. Dla ułatwienia pracy i kontaktu z Fundacją ustalono, że protokołowanie powierzy się kuratorowi Fundacji, który będzie stale na posiedzenia Kuratorium zapraszany.

Ad 2. Kuratorium uchwala wniosek do Zarządu Głównego „Pojezierza” o powołanie na stanowisko kuratora Fundacji prof. dr. T. Cieślaka.

Ad 3. Po dyskusji i uzupełnieniach zatwierdzono projekt składu Rady

Naukowej. Do osób zamieszczonych w spisie zwróci się obecnie Fundacja z prośbą o wyrażenie zgody na członkostwo Rady.

Ad 4. W dyskusji poruszano sprawę sekretarza naukowo-organizacyjnego Fundacji i jednocześnie wypowiedziano się za szybkim i ostatecznym załatwieniem tej sprawy. Obszernie przedyskutowano sprawę wniosków do WRN o dotowanie prac wydawniczych Fundacji i zalecono bardzo dokładne przeanalizowanie realności zgłoszonych propozycji oraz przekazanie WRN szczegółowych uzasadnień.

Na tym zebranie o godz. 14.30 zakończono.

Protokółował: Tadeusz Cieślak; przewodniczący zebrania: Tadeusz Gączowski.

Or., masz. — AZ OBN, 4/3, k. 1.

29

1962 grudzień 1. — Porozumienie w sprawie przejęcia przez „Pojezierze” części personelu oraz zbiorów Stacji Naukowej Polskiego Towarzystwa Historycznego w Olsztynie.

1. Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Historycznego przekazuje z dniem 1 grudnia 1962, a Zarząd Główny Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego „Pojezierze” przejmuje:

a. dwie osoby personelu naukowego Stacji PTH w Olsztynie, a mianowicie: mgr. Janusza Jasińskiego i mgr Danutę Traczyk — na listę plac Stowarzyszenia;

b. jako depozyt — zbiory archiwalne i biblioteczne Stacji Naukowej PTH wraz z wyposażeniem (regały, umeblowanie).

2. Pracownicy Stacji PTH wymienieni w punkcie 1 przechodzą, zgodnie z wyrażoną przez nich zgodą, na dotychczasowych warunkach pracy i płacy, z zachowaniem ciągłości zatrudnienia, do Fundacji Naukowej im. W. Kętrzyńskiego SSK „Pojezierze”.

3. Przejmowanie zbiorów będzie się odbywać sukcesywnie, w miarę katalogowania księgozbioru — za protokołami częściowymi. Po przeniesieniu księgozbioru sporządzony zostanie protokół ostateczny. Pozostały majątek ruchomy „Pojezierze” przejmie za spisem inwentarza w depozyt i użytkowanie. „Pojezierze” przejmuje zbiory i ruchomości nieodpłatnie. W stosunku do tego inwentarza obowiązują odnośne przepisy amortyzacyjne.

4. Po zakończeniu przeniesienia zbiorów, „Pojezierze” zapewni personelowi Stacji Naukowej jeden osobny pokój i pomieszczenie dla personelu administracyjnego na zasadzie nieodpłatności.

5. Zasady współpracy między Stacją Naukową PTH a Fundacją Naukową im. W. Kętrzyńskiego określi szczegółowy regulamin, uwzględnia-

jący potrzeby obydwu placówek i interes olsztyńskiego środowiska naukowego. Regulamin zostanie opracowany do 1 lutego 1963.

Or., masz. — AZ «Pojezierza», 3/8.

30

1962 grudzień 29. — Z protokołu posiedzenia Prezydium Zarządu Głównego Stowarzyszenia «Pojezierze»: Zatwierdzenie Statutu i Regulaminu Fundacji oraz mianowanie sekretarza generalnego Fundacji.

W czasie czytania *Regulaminu* przez W. Wrześcińskiego, dyskutowano nad poszczególnymi punktami oddzielnie i ustalono ostateczne ich brzmienie po uwzględnieniu przedyskutowanych poprawek. Poprawki uwidoczniiono w tekście. W dyskusji zabierali głos: H. Panas, W. Późny, M. W. Saciłowski, H. Skurpski i St[anisław] Szostakowski.

H. Panas zażądał od referującego sprawę W. Wrześcińskiego oświadczenia, że *Regulamin* opracowany został w oparciu o obowiązujące w tych sprawach przepisy. Po udzieleniu przez W. Wrześcińskiego odpowiedzi twierdzącej, podjęto uchwałę: *Statut* i *Regulamin* Fundacji Naukowej im. W. Kętrzyńskiego w Olsztynie zatwierdza się w całości według brzmienia ustalonego na posiedzeniu Prezydium Zarządu Głównego 29 grudnia 1962¹.

Prezes H. Skurpski zaproponował powierzenie stanowiska sekretarza generalnego Fundacji, z dniem 1 stycznia 1963, mgr. Władysławowi Ogrodzińskiemu. Postanowiono — z dniem 1 stycznia 1963 r. odwołać mgr. W. Ogrodzińskiego ze stanowiska dyrektora programowego „Pojezierza” i z tym samym dniem powierzyć mu stanowisko sekretarza generalnego Fundacji Naukowej im. W. Kętrzyńskiego w Olsztynie. Wysokość uposażenia miesięcznego pozostawić bez zmian i w najbliższym czasie dostosować je do obowiązujących stawek przewidzianych w *Regulaminie* Fundacji.

W. Wrześciński postawił wniosek: zakupić dla Fundacji czytnik w cenie około 4500 zł. Należność opłacić z funduszy „Pojezierza”, a następnie refundować je z dotacji przeznaczonej dla Fundacji przez PWRN w Olsztynie. Postanowiono — jednogłośnie wniosek przyjąć i czytnik zakupić.

Or., masz. — AZ «Pojezierza», 3/14.

¹ W «Statucie» — w stosunku do tekstu poprzedniego (por. wyżej, poz. 25) — wprowadzono następujące zmiany: w par. 11 zamiast sekretarz Fundacji występuje sekretarz generalny Fundacji, natomiast par. 13 otrzymał brzmienie jak następuje:

Roczne plany pracy oraz budżet Fundacji zatwierdza Kuratorium Fundacji składające się z prezesa Zarządu Głównego „Pojezierza”, prezesa Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Historycznego, przewodniczącego Rady Naukowej Fundacji, kuratora Fundacji, przewodniczącego Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Olsztynie, lub osób przez nich delegowanych (AZ «Pojezierza», 3/8; tamże «Regulamin Fundacji Naukowej im. Wojciecha Kętrzyńskiego»).

31

1963 styczeń 26. — Z protokołu posiedzenia Zarządu Głównego Stowarzyszenia «Pojezierze»: sprawy Fundacji Naukowej, ref. Władysław Ogrodziński.

Referuje projekt porządku dziennego inauguracji FN w dniu 22 II 1963 roku, sprawę honorarium prof. Stanisława Arnolda oraz zawiadomienie ze strony Wydziału Kultury PWRN o zakwestionowaniu nazwy Fundacji na podstawie postanowień dekretu z dnia 24 IV 1952 r. o zniesieniu fundacji (Dziennik Ustaw z dnia 22 V 1952 r., poz. 172).

Postanowiono:

a. Porządek dzienny posiedzenia 22 lutego obejmie: zagajenie prezesa, wystąpienie oficjalne, wręczenie dyplomów i nagród przez posła W. Późnego — wiceprezesa Stowarzyszenia, odczyt prof. dr. S. Arnolda o Kętrzyńskiem. Posiedzenie Rady Naukowej otworzy przewodniczący T. Gączowski; wybór przewodniczącego Rady; plan i budżet Fundacji na r. 1963; wolne wnioski.

b. Honorarium dla prof. Arnolda ustalić na 2500 zł za arkusz. Zasadniczo 1,5 ark., w razie przekroczenia — do 5000 zł.

c. Zasadniczo dekret o zniesieniu fundacji nie odnosi się do FN. Nie ma ona bowiem statusu fundacji majątkowo-prawnej, lecz podkreśla w swej nazwie fakt ufundowania jej przez Stowarzyszenie. W razie trudności należy wziąć pod uwagę zmianę nazwy na: „Ośrodek Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego”.

Uposażenie dr. W. Wrzesińskiego. W związku z zakończeniem organizacji Fundacji Naukowej znieść dodatek sekretarza organizacyjnego, zwiększając o tę kwotę dodatek adiunkta. Przygotować pismo z podziękowaniem za udział w pracach organizacyjnych.

Or., masz. — AZ «Pojezierza», 711.

32

1963 luty 7. — Z protokołu posiedzenia Zarządu Głównego Stowarzyszenia «Pojezierze» — uchwała w sprawie zmiany nazwy Fundacji Naukowej. Ref. Władysław Ogrodziński.

29 stycznia w Wydziale Kultury, w obecności przedstawiciela Urzędu Spraw Wewnętrznych, omówiono sprawę zmiany nazwy Fundacji. Powodem jest interpretacja dekretu z r. 1952 przez Wydział Finansowy, który odmawia wypłaty dotacji w wypadku, gdyby miała otrzymać ją Fundacja. Z tych przyczyn zmiana nazwy jest wskazana. Stanowisko to popiera przewodniczący T. Gączowski, natomiast sekretarz KW Rokoszewski jest zdania, że decydować winna celowość w wypadku zmiany. Na wypadek

konieczności zmiany nazwy, Zarząd Główny przyjął uchwałę w sprawie zmiany nazwy Fundacji:

1. Uznaje się rolę Fundacji Naukowej imienia Wojciecha Kętrzyńskiego jako organizatora podstaw formalnych i rzeczowych humanistycznej placówki naukowo-badawczej, zajmującej się badaniami naukowymi na Warmii i Mazurach, za spełnioną.

2. Ze względów formalnoprawnych oraz z uwagi na właściwe wspomnianej wyżej placówce zadania i cele, ustala się dla niej nazwę: Ośrodek Badań Naukowych imienia Wojciecha Kętrzyńskiego Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego „Pojezierze” w Olsztynie.

3. Na wszystkich aktach normujących istnienie i działalność Fundacji Naukowej zastępuje się dawną nazwą nową.

4. Zmiana nazwy zostanie wprowadzona z dniem oficjalnego otwarcia placówki.

Termin otwarcia Ośrodka Badań Naukowych. Ze względu na trudności opałowe i komunikacyjne, postanowiono — w porozumieniu z profesorami T. Cieślakiem i S. Arnoldem — przenieść termin otwarcia na 22 marca 1963.

Or., masz. — AZ „Pojezierza”, 7/1 (protokół posiedzenia); 3/8 (uchwała).

33

1963 marzec 2. — Z protokołu posiedzenia Zarządu Głównego Stowarzyszenia «Pojezierze»: sprawa otwarcia Ośrodka Badań Naukowych. Ref. Władysław Ogrodziński.

W dalszym ciągu nie została uruchomiona dotacja WRN. Na naradzie 25 lutego przewodniczący Gączowski oświadczył wobec przedstawicieli Wydziału Finansowego oraz Urzędu Spraw Wewnętrznych, że Prezydium pragnie dotować konkretnie Ośrodek, nie zaś działalność naukową Stowarzyszenia. W związku z tym nastąpiła już zmiana nazwy.

Postanowiono:

a. Przeznaczyć na otwarcie kwotę do zł 20 000, z tym że należy dążyć do jej refundacji.

b. Zakupić za zł 2500 portret W. Kętrzyńskiego, zaoferowany przez J[ana] Ilkiewicza i H[enryka] Mączkowskiego.

c. Sprawę nagród dla pracowników, za udział w pracach organizacyjnych w Ośrodku, załatwić kompleksowo po rozpatrzeniu spraw związanych z funduszem nagród.

Or., masz. — AZ „Pojezierza”, 7/1.

34

1963 marzec 20. — *Z protokołu posiedzenia Prezydium Zarządu Głównego Stowarzyszenia «Pojezierze»: sprawy inauguracji Ośrodka Badań Naukowych.*

Inauguracja zostaje przesunięta na 26 marca, z uwagi na kolizję poprzedniego terminu z walnym zebraniem Instytutu Zachodniego.

Konferencję prasową prowadzi o godz. 9.00 prof. T. Cieślak, a z ramienia Zarządu Głównego W. Ogrodziński.

Posiedzenie inauguracyjne otwiera i prowadzi wiceprezes W. Późny, zagaja prezes H. Skurpski; o wystąpienia należy prosić: Prezydium WRN, Komitet Wojewódzki PZPR, przedstawiciela Zarządu Głównego PTH oraz — jeśli przyjedzie — prof. Stefana Żółkiewskiego. Za stołem przewodniczącym miejsca zajmują: prezes H. Skurpski, wiceprezes W. Późny, prof. S. Arnold i prof. T. Cieślak. Obrady Rady Naukowej otwiera przewodniczący Kuratorium T. Gączowski, prowadzi — wybrany przewodniczący Rady. Proponuje się prof. dr. S. Arnolda. Z zamówionego bufetu Zarząd Główny pokrywa na konferencję prasową lampkę wina oraz kawę, dla Rady Naukowej — kawę i ciastko. W godz. 14.30—15.00 odbędzie się obiad dla Rady Naukowej (w granicach delegacji, tj. zł 30). Oprócz uczestników inauguracji zaprosi się z terenu Olsztyna 10 osób: T. Gączowskiego, K. Rokoszewskiego, prezesa H. Skurpskiego, wiceprezesa W. Późnego i M. Saciłowskiego, prof. Cieślaka, W. Ogrodzińskiego, W. Wrzesińskiego, B. Wilamowskiego, S. Piotrowskiego.

Or., masz. — AZ «Pojezierza», 711.

35

1963 marzec 26. — *Protokół zebrania inauguracyjnego Rady Naukowej Ośrodka Badań Naukowych.*

W imieniu Kuratorium zagaił wiceprzewodniczący T. Gączowski, podkreślając znaczenie powołania Ośrodka i życzliwe przyjęcie tej inicjatywy. Proponował w imieniu Kuratorium wybranie przewodniczącego Rady Naukowej prof. dr. Stanisława Arnolda, na wiceprzewodniczących: rektora Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Sopocie prof. dr. Bolesława Kasprowicza oraz prof. dr. Bogusława Leśnodorskiego. Zebrani propozycję przyjęli. Prof. Arnold podziękował za wybór i objął przewodnictwo.

Wstępną informację o planie pracy i jego założeniach podał prof. Tadeusz Cieślak. W dyskusji zabierali głos: prof. prof. Karol Górski, Marian Biskup, dyrektor Tadeusz Grygier, prof. Maria Kielczewska-Zaleska, prof. Henryk Edel-Kryński, minister Zbigniew Januszko, prof. Bogusław Leśnodorski, prof. Stefan Żółkiewski, doc. Bohdan Wilamowski, przewodniczący Tadeusz Gączowski, prof. Irena Pietrzak-Pawłowska, prof. Stanisław Arnold. Poruszali oni zagadnienia: konieczność ustalenia współpracy

„Rocznika Olsztyńskiego” i „Komunikatów”, uwzględnienia we współpracy wyższych szkół pedagogicznych, ścisłego ustalenia dyscyplin, w których podejmowane są dysertacje doktorskie dotyczące regionu, uściślenia koncepcji monografii powiatowych i słownika encyklopedycznego o regionie.

Prof. Edel-Kryński poinformował o pracach dotyczących regionu olsztyńskiego przeprowadzanych w WSE w Sopocie i zadeklarował ścisłą współpracę środowiska gdańskiego ze środowiskiem olsztyńskim oraz podejmowanie dalszych prac badawczych o tematyce regionu olsztyńskiego.

Rektor Kasprowicz podziękował za wybór do Prezydium i zapowiedział jak najdalej idącą współpracę środowisk. Dyrektor Grygier wskazał na liczne zgłoszenia do miejscowego Archiwum prac naukowych dotyczących regionu przez katedry poszczególnych politechnik.

Minister Januszko poruszył zagadnienie współpracy z WRN i wskazał na otwierające się w tym zakresie możliwości. Druga jego sugestia dotyczyła uchwycenia stypendystów w terenie i włączenia ich do prac Ośrodka. Podkreślił konieczność położenia nacisku na tematykę ekonomiczną i potrzebę szczególnej opieki nad tymi badaniami, z uwagi na dalszy rozwój województwa.

Prof. Leśnodorski poruszył zagadnienie „podpowiadania tematów” — a więc nie tylko rejestrowanie tematów już podjętych, ale również sugerowanie katedrom, magistrantom i doktorantom tematów dotychczas nie podjętych. Jako drugie ważne zadanie Ośrodka wskazał prof. Leśnodorski na konieczność wyjścia poza ciasny regionalizm i stałej troski o uwzględnienie poczynań ogólnokrajowych. Innym problemem byłoby szersze ujęcie zadań popularyzacyjnych, zapraszanie specjalistów z innych środowisk naukowych do podejmowania tematów ogólnych, mających charakter zasadniczy.

Prof. Żółkiewski uważa za cenną cechę planu regionalizm oraz uwzględnienie rozwoju kadry pracowników, kontynuację dotychczasowych inicjatyw — ale zasadniczą troską Ośrodka powinno być wzbogacenie naukowych zainteresowań ekonomicznych i socjologicznych, to znaczy tematyki współczesnej. Dla spełnienia tego zadania będzie chyba konieczna — przynajmniej w pierwszym okresie — pomoc z zewnątrz i do niej należy sięgnąć. Wśród tych ośrodków, z którymi należy szukać związków, powinny znaleźć się takie instytucje, jak: Instytut Socjologii PAN, Katedra Socjologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Zakład Badań Rejonów Przemysławianych PAN, Komitet Demograficzny PAN — obok już wspomnianych kontaktów z WSE w Sopocie.

Doc. Wilamowski poinformował o pracach ekonomicznych pisanych w Wyższej Szkole Rolniczej w Olsztynie, a zajmujących się problematyką regionu. Zajął się on również problemem powiązania z regionem badaczy

współczesności i znalezienia do nich drogi zwłaszcza poprzez Szkołę Główną Planowania i Statystyki i jej badania handlu oraz innych dziedzin ekonomii.

Przewodniczący Gączowski wskazał na możliwość wykorzystania WRN dla finansowej pomocy w pracach magisterskich, które mogą być nagradzane, jeśli reprezentują wartość praktyczną dla działalności WRN.

Prof. Pietrzak-Pawłowska podkreśliła wagę założenia Ośrodka dla koncentracji wysiłków badawczych i ich koordynacji (w sensie i selekcji, i hierarchizacji). W całej tej pracy może on liczyć na szerokie grono przyjaciół w różnych środowiskach.

Prof. Arnold ocenił optymistycznie dalsze możliwości rozwojowe środowiska olsztyńskiego, a szczególnie włączenie tematyki współczesnej. Doradził stworzenie sieci informatorów w niektórych uczelniach odnośnie podejmowanej w nich problematyki województwa olsztyńskiego. Nawiązując do innych wypowiedzi, doradzał też ukierunkowanie „Rocznika Olsztyńskiego” — by stał się on platformą wielu dyscyplin i unikał wyłączności historycznej.

Prof. Leśnodorski doradził jeszcze, by członków Rady Naukowej zgrupować w zespołach o pokrewnych dyscyplinach oraz przeprowadzić rozmowy z odpowiednimi instytucjami i osobami, dla zainicjowania badań nad współczesnością. Jego zdaniem także — co zresztą podkreślali i inni dyskutanci — podstawową rzeczą jest uzupełnienie księgozbioru Ośrodka.

Prof. Kiełczewska-Zaleska w powtórnym wystąpieniu doradziła podejmowanie prac geograficzno-historycznych regionu, co ważne jest z ogólnonaukowego punktu widzenia i byłoby ułatwione dzięki wykorzystaniu zespołu historyków, przeważającego w gronie pracowników.

Wyjaśnień udzielali dr Wrzeński i dyr. Ogrodziński. Na wniosek prof. Arnolda, projekt planu pracy Ośrodka na r. 1963 został przyjęty jednogłośnie.

Wobec wyczerpania porządku obrad, prof. Arnold zamknął o godz. 14.00 inauguracyjne zebranie Rady Naukowej, dziękując jej uczestnikom za udział.

Protokółował: prof. dr Tadeusz Cieślak.

Or., masz. — AZ OBN, 4/9, k. 1—3.

36

1963 maj 11. — Z protokołu posiedzenia Zarządu Głównego Stowarzyszenia «Pojezierze»: sprawy Ośrodka Badań Naukowych — ref. Władysław Ogrodziński.

Sytuacja finansowa Ośrodka jest niezwykle trudna wobec odwołanej się od czterech i pół miesiąca wypłaty dotacji Prezydium WRN. Nie

ma możliwości spłaty zobowiązań z tytułu umów, ani rozpoczęcia druku gotowych już prac. Prosi o wskazówki, w jaki sposób Ośrodek ma być prowadzony nadal bez zabezpieczenia podstawowych środków na działalność.

H. Panas proponuje, aby Wydział Kultury przekazał Stowarzyszeniu dotację na działalność ogólną (wydawnictwa, akcja kulturalno-oświatowa), a „Pojezierze” przejmie finansowanie Ośrodka w całości.

E[ugeniusz] Zawadzki wyjaśnia, że akredytywa, którą Wydział pragnie otworzyć Stowarzyszeniu, może uwzględniać tylko wydatki na działalność naukową Ośrodka. Jest zdania, że H. Panas i główna księgowa winni 14 bm. wziąć udział w konferencji u przewodniczącego PWRN w omawianej sprawie.

Postanowiono: przyznać Ośrodkowi Badań Naukowych kwotę 10 000 zł z przeznaczeniem na wydatki bieżące, związane z zawartymi umowami oraz rozpoczętymi wydawnictwami.

Na wniosek kuratora OBN postanowiono zatwierdzić następujący skład Redakcji Wydawnictw Naukowych OBN: przewodniczący — Tadeusz Cieślak, członkowie — Janusz Jasiński, Władysław Ogrodziński, Jerzy Sikorski, Hieronim Skurpski i Wojciech Wrzesiński.

Po zreferowaniu przez prezesa H. Skurpskiego sprawy awansu mgr. Jasińskiego, postanowiono — przyznać mgr. J. Jasińskiemu podwyżkę poborów do wysokości zł 2600 miesięcznie od 1 czerwca 1963, wstrzymując wykonanie postanowienia do chwili wypłaty dotacji przez Prezydium WRN.

Or., masz. — AZ «Pojezierza», 711.

37

1963 czerwiec 26. — Z protokołu posiedzenia Prezydium Zarządu Głównego Stowarzyszenia «Pojezierze»: zlecenia Wydziału Kultury Prezydium WRN na rzecz Ośrodka Badań Naukowych — ref. Eugeniusz Zawadzki.

Zostały sfinalizowane sprawy 300 000 zł dla Ośrodka oraz 250 000 dla Stowarzyszenia, na realizację zadań wydawniczych i filmowych. Wydział Kultury pragnie zawrzeć w tej sprawie umowę z Zarządem Głównym i po jej podpisaniu będzie stopniowo uruchamiał kredyty w formie akredytywy. Księgowość „Pojezierza” zaprowadzi osobną ewidencję wydatków z funduszy Wydziału Kultury; wydatki te będą kontrolowane przez organa państwowe. Termin realizacji kredytów upływa z dniem 31 grudnia 1963. Umowa z Wydziałem Kultury obejmuje:

a. Zlecenie na działalność naukową w wysokości 300 000 zł z tym, że

Wydział wnioskuje o uwzględnienie w wydatkach kwot: 15 000 zł na badania etnograficzne prowadzone pod kierownictwem mgr Anny Szyfer oraz ok. 20 000 na umowę-zlecenie dla mgr. Wiesława Cudowskiego i wydanie opracowanych tą drogą materiałów, dotyczących planu perspektywicznego rozwoju kultury w województwie olsztyńskim. Ośrodek winien opracować nowy preliminarz wydatków na r. 1963, obejmujący zaistniałe zmiany oraz refundację wydatków pokrytych zaliczkowo przez „Pojezierze” w pierwszym półroczu.

b. Kwotę zł 50 000 na „Księgę XX-lecia województwa olsztyńskiego” (honoraria).

Or., masz. — AZ «Pojezierza», 3/14.

38

1963 lipiec 12. — Z protokołu posiedzenia Zarządu Głównego Stowarzyszenia «Pojezierze»: sprawy Ośrodka Badań Naukowych — ref. Władysław Ogrodziński.

Obecny stan organizacyjny i warunki pracy Ośrodka zahamowały, a nawet zaburzyły rozwój placówki. Główne trudności sprawia: przedłużające się prowizorium w zakresie kierowania Działem Zbiorów, brak bazy edytorskiej dla uruchomionych wydawnictw naukowych (ponad 70 arkuszy wydawniczych rocznie) oraz przeciążenie sekretariatu generalnego nadmiarem obowiązków, prac organizacyjnych i porządkowych. Sprawa ta wymaga m.in. przesunięć personalnych. Poważne trudności sprawia mgr K. Swinarska, sprowadzona do Olsztyna jako edytor, a traktująca zatrudnienie w Dziale Zbiorów jako swe właściwe zajęcie.

B. Wilamowski stwierdza, że sprawa dyscypliny pracy w Ośrodku wymaga generalnego postanowienia. Dr Wrześniński zbyt zajęty jest pracami zleconymi, nie związanymi z działalnością Ośrodka. Na skutek określonych warunków, nie rozszerzono zakresu zainteresowań placówki w kierunku badań ekonomiczno-społecznych. Stałej opieki wymaga Zespół do Badań nad Współczesnością.

W. Ogrodziński — postuluje regularne, kwartalne posiedzenia Kuratorium Ośrodka. Przy trudnej i skomplikowanej strukturze władz Ośrodka, faktyczny kierunek placówki nie może być pozostawiony samemu sobie, tym bardziej że angażowanie kuratora w niektóre trudne i kłopotliwe sytuacje byłoby niecelowe i niewskazane.

Postanowiono — przekazać Działowi Wydawniczemu Stowarzyszenia całą stronę edytorską wydawnictw naukowych Ośrodka.

Or., masz. — AZ «Pojezierza», 7/1.

39

1963 wrzesień 20. — Z protokołu posiedzenia Zarządu Głównego Stowarzyszenia „Pojezierze»: sprawy Ośrodka Badań Naukowych.

Kol. Ogrodziński poruszył sprawy Ośrodka. Ośrodek postanowił zaangażować kierownika Działu Zbiorów na umowie¹ oraz techniczną siłę bibliotekarską na etacie². Pokrycie w zwolnionych poborach ob. Swinarskiej. Konieczność wzięcia w opiekę Ośrodka przez Akademię Nauk. Zarząd postanowił opracować w tej sprawie memoriał oraz wysłać z nim do Warszawy kol. G. Skoka.

Or., masz. — AZ „Pojezierza”, 7/1.

40

1963 listopad 23. — Z protokołu posiedzenia Zarządu Głównego Stowarzyszenia „Pojezierze»: protest pracowników Ośrodka.

Kol. Ogrodziński przekazał protest pracowników Ośrodka w sprawie zajęcia sali bibliotecznej na posiedzenie Zarządu.

Zalecono kierownikowi Ośrodka mgr. Ogrodzińskiemu omówienie tych spraw na zebraniu pracowników Ośrodka — przypominając im jednocześnie, że gospodarzem w Ośrodku jest Zarząd „Pojezierza”.

Or., masz. — AZ „Pojezierza”, 7/1.

41

1964 styczeń 14. — Z protokołu posiedzenia Kuratorium Ośrodka Badań Naukowych.

Posiedzenie odbyło się w lokalu Ośrodka przy udziale następujących osób: Przewodniczący — ob. T. Gączowski, zastępca przewodniczącego Prezydium WRN w Olsztynie; mgr K. Rokoszewski, sekretarz KW PZPR w Olsztynie; prof. dr S. Herbst, prezes ZG Polskiego Towarzystwa Historycznego; prof. dr T. Cieślak, sekretarz Kuratorium; mgr W. Ogrodziński, sekretarz generalny Ośrodka. Nieobecność usprawiedliwili: prof. dr S. Arnold, przewodniczący Rady Naukowej OBN i dyr. H. Skurpski, prezes ZG Stowarzyszenia „Pojezierze”.

Sprawozdanie z działalności Ośrodka za r. 1963 (materiały) oraz plan pracy na r. 1964, opracowane przez sekretarza generalnego OBN omówiono łącznie, na podstawie tekstów dostarczonych przed posiedzeniem.

Mgr K. Rokoszewski zwrócił uwagę na konieczność uzupełnienia planu „Księgi XX-lecia” artykułem o przemianach politycznych w województwie olsztyńskim. Zaproszony dla udzielenia wyjaśnień redaktor „Księgi”

¹ Mgr Halina Keferstetn, zatrudniona w okresie 1 X—31 XII 1963.

² Janina Usik, zatrudniona od 1 XI 1963

dr W. Wrzesiński oświadczył, że artykuł taki opracowuje mgr E[dmund] Wojnowski. Informację tę omyłkowo opuszczono w sprawozdaniu.

Prof. T. Cieślak podkreślił, że popularyzacja odgrywała znacznie większą rolę w pracach Ośrodka, niżby to wynikało ze sprawozdania. Należy również szerzej uwzględnić współdziałanie Ośrodka z miejscowymi towarzystwami specjalistycznymi.

Prof. S. Herbst doradzał przeprowadzenie porównania z dorobkiem innych, sąsiednich województw i w oparciu o takie zestawienie — wyciągnięcie wniosków. Wnioski te wypadną na pewno na korzyść dorobku województwa olsztyńskiego. Nawiązując do zestawienia ilościowego tematów współczesnych, występujących w działalności odczytowej i wydawniczej Ośrodka, prof. Herbst przestrzegał przed zaniedbaniem historii średniowiecznej, z poważną szkodą dla nauki.

Mgr K. Rokoszewski i prof. Cieślak, zgadzając się z obawami prof. Herbst, wskazali na słuszną proporcję zainteresowań w obecnych pracach Ośrodka, skierowanych także na współczesność. Na niebezpieczeństwo zaniedbania dawniejszej historii należy zwrócić uwagę władzom szkolnictwa wyższego. Mgr Rokoszewski doradzał podkreślenie w sprawozdaniu wiodącej roli Ośrodka w środowisku olsztyńskim. Taka zresztą była inicjatywa powołania placówki i tak kształtowała się działalność Ośrodka.

Mgr W. Ogrodziński udzielił wyjaśnień w odniesieniu do spraw poruszonych w dyskusji. Wskazał na duże przeciążenie personelu OBN sprawami organizacyjnymi. Przyznał, że rola wiodąca Ośrodka i uwzględnienie w „Roczniku Olsztyńskim” problematyki współczesnej (Polski Ludowej) wymagają dalszych wysiłków.

Przewodniczący T. Gączowski, reasumując dyskusję, stwierdził jej wnikliwość i przydatność. Wysłunięto szereg pożytecznych sugestii, zwrócono uwagę na niebezpieczeństwo rozproszenia sił na zbyt wiele prac, pod ciężarem których mógłby się ugiąć zespół pracowników. Dlatego istotne jest — właściwe obliczenie możliwości i sprawna organizacja pracy. Dyskusja nad sprawozdaniem wyszła poza sprawy regionalne, w których głosu środowiska braknąć nie może. Do takich należy kształtowanie właściwej proporcji między historią dawną a współczesną. Sprawą istotną jest również koordynacja prac dotyczących muzealnictwa na terenie województwa oraz bliższe współdziałanie ze środowiskiem naukowym Wyższej Szkoły Rolniczej. Za cenną zdobycz dyskusji należy uznać sugestię koordynacji prac „Rocznika Olsztyńskiego”, „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” oraz miesięcznika „Warmia i Mazury”. Pozwoli to na większą uwagę w rejestrowaniu uśłowań rewizjonistycznych w Niemieckiej Republice Federalnej i na bardziej operatywne wystąpienia. Podobnie sprawa połączenia wysiłków demografów i socjologów odpowiada w pełni

potrzebom środowiska. W dyskusji nad planem pracy na r. 1964 zwrócono uwagę na konieczność wprowadzenia do planu przygotowań do sesji XX-lecia PRL, przewidzianej na początek r. 1965. W dziedzinie kontaktów brak wzmianki o WSR, o środowiskach gdańskim i poznańskim. Należy zwrócić większą uwagę na zasób kartograficzny zbiorów i zacząć go systematycznie kompletować. Przew. T. Gączowski sugerował rozszerzenie inicjatyw Ośrodka na zagadnienia gospodarcze oraz problemy kultury współczesnej, ważne dla rozwoju olsztyńskiego środowiska naukowego.

Po wyczerpaniu dyskusji Kuratorium przyjęło sprawozdanie za r. 1963 oraz plan na r. 1964.

Przyjęto do wiadomości powierzenie obowiązków p.o. kierownika Działu Zbiorów i awans mgr. Jerzego Sikorskiego z dniem 1 stycznia 1964 oraz zatrudnienie (na razie w wymiarze 56 godzin miesięcznie) w charakterze p.o. kierownika Pracowni Badań nad Współczesnością Warmii i Mazur — mgr. Edmunda Wojnowskiego¹.

Kuratorium wypowiedziało się za zaproszeniem do Rady Naukowej Ośrodka następujących osób: doc. dr Jan Baumgart, dyrektor Biblioteki Jagiellońskiej, prof. dr Kazimierz Lepszy, rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego, prof. dr Kazimierz Piwarski, zastępca sekretarza naukowego PAN w Krakowie, prof. dr Edward Rosset, członek-korespondent PAN, dr Leon Marszałek, redaktor Wielkiej Encyklopedii Powszechnej w Państwowym Wydawnictwie Naukowym².

Przewodniczący T. Gączowski poruszył trudności w zakresie przyznania Ośrodkowi przez WRN kwoty zł 500 000. Stwierdził realność kwoty 300 000—360 000 zł w r. 1964, z tym że uruchomienie kredytów nastąpi dopiero w drugim kwartale. W tej sytuacji Kuratorium stawia wniosek pod adresem Zarządu Głównego Stowarzyszenia „Pojezierze” o finansowanie Ośrodka Badań Naukowych do czasu uruchomienia kredytów z WRN, w drodze zaliczek przeznaczonych do późniejszego zrefundowania.

Protokółował: Tadeusz Cieślak.

Or., masz. — AZ OBN, 4/3, k. 5—7.

42

1964 styczeń 22. — Z protokołu posiedzenia Zarządu Głównego Stowarzyszenia «Pojezierze»: postanowienia w sprawach personalnych w Ośrodku Badań Naukowych.

Uchwalono do protokołu z 23 listopada 1963 wnieść następujące uzupełnienia: pobory kol. J. Sikorskiego ustala się od 1 stycznia 1964 na

¹ Zatrudniony z dniem 16 XII 1963 — por. niżej, poz. 42.

² Wszyscy wymienieni przyjęli zaproszenie.

1680 zł, plus dodatek specjalny 800 zł miesięcznie. Od 16 grudnia 1963 kol. E. Wojnowski wykonuje prace zlecone dla Pracowni Badań nad Współczesnością Warmii i Mazur. Otrzymuje wynagrodzenie 1150 zł przy wymiarze 56 godzin pracy miesięcznie. Od 1 stycznia 1964 z kol. E. Wojnowskim należy zawrzeć umowę przy poborach nie niższych niż 3430 zł. Pobory kol. Janiny Usik, zaangażowanej od 1 listopada 1963 w charakterze bibliotekarki, ustala się na 1500 zł.

Or., masz. — AZ «Pojezierza», 7/1.

43

1965 luty 26. — Z protokołu posiedzenia Rady Naukowej Ośrodka Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego.

Obecni: doc. dr Emil Adler, Michał Atlas, prof. dr Marian Biskup, prof. dr Andrzej Bukowski, prof. dr Józef Burszta, dr Władysław Chojnacki, prof. dr Tadeusz Cieślak, prof. dr Witold Doroszewski, Tadeusz Gączowski, dr Tadeusz Grygier, prof. dr Witold Hensel, prof. dr Stanisław Herbst, dr Janusz Jasiński, mgr Władysław Ogrodziński, Walter Późny, mgr Jerzy Sikorski, mgr Danuta Traczyk, dr Bohdan Wilamowski, mgr Edmund Wojnowski, dr Wojciech Wrzesiński.

Obradom przewodniczył prof. dr Stanisław Herbst.

Prof. Cieślak: Publikacje OBN wydawane są zbyt wolno i ubogo, OBN winien skoncentrować się na działalności wydawniczej, oprócz tego winien położyć większy nacisk na badania etnograficzne i socjologiczne. W zakresie historii należy pomyśleć o studiach nad Kopernikiem.

Prof. Biskup: Bilans pracy OBN w ciągu dwóch lat napawa optymizmem. Podkreślić wypada wszechstronność zainteresowań i sprężystość organizacyjną OBN. Niepokojąco wygląda sytuacja finansowa, która może zahamować niejedną cenną inicjatywę. Pytania: Jakie zmiany nastąpiły w redakcji „Rocznika Olsztyńskiego”? Na czym polega współpraca z „Komunikatami Mazursko-Warmińskimi”? Dlaczego Ośrodek nie współpracuje z Towarzystwem Naukowym w Toruniu?

Prof. Herbst: Warto, aby na przyszłym posiedzeniu Rady Naukowej OBN przedstawił całokształt życia naukowego w Olsztynie w dziedzinie nauk społecznych.

Mgr Ogrodziński: Zmiany w redakcji „Rocznika Olsztyńskiego” nastąpiły w związku ze zmianami personalnymi w Muzeum Mazurskim. Jak wiadomo, Muzeum Mazurskie jest współwydawcą „Rocznika”. Współpraca z Towarzystwem Naukowym w Toruniu istnieje, o czym informowano w sprawozdaniu z działalności OBN za r. 1963. OBN istotnie przeżywa duże trudności finansowe, które hamują normalny tok jego pracy.

Doc. Adler: Jako gospodarze ziemi warmińsko-mazurskiej winniśmy

pamiętać w badaniach naukowych o dziejach ludności niemieckiej. Oprócz względów poznawczych, zajęcie się tą problematyką wzmocni naszą pozycję w opinii światowej. Pytanie: W jaki sposób OBN zamierza zająć się Herderem?

Prof. Hensel: Ciężar badań należy rozłożyć równomiernie. Obok współczesności trzeba skoncentrować uwagę nad sprawami wspólnoty bałto-słowiańskiej. Badania te winna prowadzić archeologia — łącznie z językoznawstwem i etnografią, w oparciu o ośrodki warszawski i poznański. Archeologia może pomóc historykom w badaniach nad Kopernikiem — np. poprzez poszukiwania we Fromborku. Prof. Hensel wyraża chęć współpracy z OBN.

Prof. Doroszewski: Obowiązkiem nauki polskiej jest prowadzenie szeroko zakrojonych badań nad Warmią i Mazurami, m.in. w dziedzinie językoznawczej. W pracach nad językiem nie można pominąć etymologii wyrazów niemieckich, które weszły w skład języka polskiego. Należy też badać procesy integracyjne języka u ludności rodzimej i napływowej. Seria wydawnicza „*Studia Mazursko-Warmińskie*” będzie kontynuowana przez Zakład Językoznawstwa PAN. Przygotowano również do druku mazursko-warمیński słownik gwarowy, składający się z 30 000 hasel.

Prof. Burszta: Od strony metodycznej badania nad współczesnością wymagają jeszcze dokładnego sprecyzowania. Zwłaszcza rola etnografii w tych badaniach nie jest jasno określona. OBN winien posiadać jeden etat etnografa, ewentualnie socjologa, który by korelował prace w tej dziedzinie. Prof. Burszta obiecuje od r. 1966 nawiązać bliższą współpracę z OBN.

Prof. Biskup: Godny uznania jest fakt, że OBN w planie swojej pracy wznowił myśl przygotowania encyklopedii Warmii i Mazur. Oprócz tego OBN winien zastanowić się, w jaki sposób rozpocząć studia nad Kopernikiem — tym bardziej że w kraju poczyniono już w tej mierze różne kroki. W zasadzie Olsztyn mógłby się zająć dwoma tematami: „Kopernik na Warmii” i „Warmia w okresie Kopernika”. Na uwagę zasługuje zwłaszcza drugi temat, w którym można wyodrębnić szereg szczegółowych zagadnień: stosunki społeczno-gospodarcze na Warmii, biografie osób związanych z Kopernikiem, kultura doby Kopernika na Warmii, zamek olsztyński w tym okresie edycje źródeł kopernikowskich itd.

Prof. Cieślak: Badania nasze nie powinny się ograniczać do sprawy polskości, winny one rozszerzyć zakres swoich zainteresowań na inne zagadnienia, np. na ocenę roli dziejowej państwa pruskiego — czym obecnie zajmuje się tak intensywnie szkoła W[altera] Hubatscha w NRF.

Dr. Chojnacki: Mapami i statystykami ludnościowymi w XIX wieku zainteresował się E[dward] Martuszeński z Ostródy. OBN winien mu w jego pracy udzielić pomocy.

Dr Grygier: Badania nad dziejami Prus należy prowadzić całościowo. Polskość — to tylko fragment tych dziejów. Nie można pominąć np. całego kompleksu zagadnień związanych z niemiecką administracją. Badania winno się dostosowywać do istniejących materiałów źródłowych.

Prof. Bukowski: W katedrze literatury polskiej na WSP w Gdańsku prowadzone są prace nad piśmiennictwem Warmii i Mazur. Niektóre z tych prac kwalifikują się do druku.

Dr Wilamowski: W planach badawczych OBN winna być uwzględniona także tematyka ekonomiczna. OBN winien uzyskać jeden etat dla pracownika, który zająłby się koordynacją tych badań.

Prof. Herbst: Olsztyn przejął obowiązki naukowe Królewca; byłoby pożądane, aby olsztyńscy naukowcy mieli łatwiejszy dostęp do Kaliningradu, Merseburga i Getyngi. Jak najbardziej słuszne są postulaty, aby prowadzić badania nad całą ludnością byłych Prus Wschodnich. Również należy pamiętać o Koperniku. Ze względów propagandowych warto drukować książki dotyczące Warmii i Mazur w Olsztynie. Można pomyśleć o zorganizowaniu uniwersytetu wakacyjnego dla osób interesujących się problematyką regionu mazursko-warmińskiego.

Mgr Ogrodziński: OBN będzie się starał rozszerzyć zakres badań zgodnie z wysuwanymi postulatami, chociaż w realizacji ich napotyka na trudności zarówno finansowe, jak i osobowe. Jeśli chodzi o etnografię i archeologię, to obowiązek zainteresowania się nimi spoczywa przede wszystkim na Muzeum Mazurskim. Nawet rozpoczęte przez OBN studia nad piśmiennictwem Warmii i Mazur nie przebiegają łatwo. OBN zainicjował już badania socjologiczne nad społeczeństwem wsi i miast województwa olsztyńskiego. W 1965 r. ukażą się z tej dziedziny pierwsze prace. Na temat Herdera zostaną opublikowane dwie rozprawy w piątym tomie „Rocznika Olsztyńskiego”.

Protokółował: Janusz Jasiński.

Or., masz. — AZ OBN, 4/9, k. 5—7.

44

1965 październik 20. — Z protokołu posiedzenia Prezydium Zarządu Głównego Stowarzyszenia «Pojezierze»: zmiany na stanowiskach pracy oraz poszerzenie działalności Ośrodka Badań Naukowych.

Sekretarz generalny OBN kol. W. Ogrodziński przedstawił Prezydium podanie dr. Wojciecha Wrzesińskiego o zwolnienie z zajmowanego stanowiska w OBN z dniem 1 października 1965 r., ze względu na podjęcie przez niego z tym dniem pracy na Uniwersytecie we Wrocławiu oraz wniosek w sprawie zmiany na stanowiskach pracy w OBN.

Po dyskusji, w której zabierali głos kol. kol. Wojnowski, Lasikowski, Ogrodziński i Skurpski, postanowiono:

— Podanie dr. Wojciecha Wrzesińskiego w sprawie zmiany miejsca pracy z dniem 1 października 1965 r. przyjąć do zatwierdzającej wiadomości;

— W uznaniu wkładu pracy dr. Wrzesińskiego w sprawy związane z organizacją i rozwojem Ośrodka Badań Naukowych, zorganizować spotkanie pożegnalne z udziałem Zarządu, przedstawicieli KW PZPR i pracowników „Pojezierza”. W czasie spotkania wręczyć dr. Wrzesińskiemu list z podziękowaniem za współpracę oraz upominek rzeczowy. Koszty związane z wręczeniem upominku w granicach do 1500 zł pokryć z funduszu nagród dla działaczy Stowarzyszenia, a koszty związane z urządzeniem spotkania pokryć z funduszu reprezentacyjnego, w granicach do 1000 zł. Termin spotkania ustali kol. Ogrodziński;

— Mianować w Ośrodku Badań Naukowych: Ob. Stanisławę Badowską na stanowisko p.o. kierownika Działu Zbiorów OBN z dniem 1 listopada 1965, z płacą miesięczną 2300 zł brutto + 5% dodatku za wysługę lat, przysługującego pracownikom bibliotek. Dodatek może być wypłacony po udokumentowaniu przez ob. Stanisławę Badowską wymaganego stażu pracy¹. Ob. mgr. Jerzego Sikorskiego — na stanowisko kierownika Pracowni Naukowo-Wydawniczej OBN, w drodze przeniesienia ze stanowiska p.o. kierownika Działu Zbiorów OBN, z dniem 1 listopada 1965, z uposażeniem miesięcznym 2580 zł brutto (1680 zł z tytułu stanowiska starszego asystenta + 900 zł dodatku za zatrudnienie na jednym etacie). Ob. dr. Janusza Jasińskiego — na stanowisko kierownika Pracowni Historycznej OBN, z dniem 1 stycznia 1966, z uposażeniem miesięcznym 3500 zł brutto (2030 zł z tytułu stanowiska adiunkta + 300 zł za tytuł doktora).

Kol. Ogrodziński poinformował Prezydium o planowanym poszerzeniu działalności Ośrodka Badań Naukowych, przez włączenie do programu badań zagadnień ekonomicznych i socjologicznych w latach 1966—1967. W związku z tym, przewiduje zatrudnienie ekonomisty w ciągu 1966 r. i socjologa w 1967 r. Możliwość pozyskania wspomnianych pracowników naukowych widzi wśród osób kończących studia w Warszawie.

Po dyskusji, w której zabierali głos kol. kol. Wilamowski, Skurpski i Wojnowski, postanowiono plan rozwoju OBN uznać za słuszny i przystąpić do jego realizacji z chwilą zaistnienia możliwości finansowych.

Or., masz. — AZ „Pojezierza”, 3/14.

¹ Formalne kierownictwo Działu Zbiorów osoba ta objęła z dniem 1 I 1967 r. po uzyskaniu stopnia magistra bibliotekarska (uchwała Prezydium ZG „Pojezierza” z 2 XII 1966).

1966 marzec 12. — Z protokołu posiedzenia Kuratorium Ośrodka Badań Naukowych.

Posiedzenie odbyło się w lokalu Ośrodka z udziałem następujących osób: Walter Późny — zastępca przewodniczącego Prezydium WRN; Hieronim Skurpski — prezes Stowarzyszenia „Pojezierze”; prof. dr Tadeusz Cieślak — kurator OBN; mgr Władysław Ogrodziński — sekretarz generalny OBN. Nieobecność usprawiedliwił prof. dr Stanisław Herbst — prezes ZG PTH.

1. Protokół posiedzenia z 13 stycznia 1964 przyjęto bez poprawek. Przy okazji przedyskutowano sprawę reorganizacji Kuratorium i doproszenia albo włączenia na stałe do niego rektora Wyższej Szkoły Rolniczej w Olsztynie oraz przedstawiciela Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. W dyskusji zwrócono uwagę, że Kuratorium nie odbywało posiedzeń w ciągu minionych dwóch lat. Z wyjaśnień mgr. W. Ogrodzińskiego wynika, że przyczyny leżały w zmianach personalnych w Prezydium WRN. W dyskusji postanowiono:

a. Odbywać częściej zebrania Kuratorium — zgodnie z wymogami regulaminowymi;

b. Zapraszać na zebrania Kuratorium Wydział Propagandy KW PZPR w Olsztynie oraz rektora WSR;

c. Popierać dalszą rozbudowę związków OBN z samodzielnymi pracownikami nauki, udzielającymi konsultacji poszczególnym zespołom i pracownikom OBN.

2. Sprawozdanie za r. 1965 oraz plan i budżet na r. 1966. W pytaniach i dyskusji poruszono następujące sprawy:

W. Późny zwrócił uwagę na konieczność sprecyzowania schematu organizacyjnego, w szczególności zakresu obowiązków administracyjnych placówki.

H. Skurpski wskazał na niepełny opis współdziałania OBN z innymi, miejscowymi organizacjami i towarzystwami —. Sugerował zmiany organizacyjne i stopniowe uwolnienie pracowników naukowych od pracy wydawniczej — tak, aby mogli zajmować się więcej pracą naukową. Podobnie należałoby zreorganizować i zmniejszyć obowiązki popularyzacyjne.

Prof. T. Cieślak zgłosił szereg obaw przed powiększeniem etatowym — wobec wynikającego stąd wzrostu dotacji stałych, które sprawiają zawsze kłopoty. Jego zdaniem, działalność popularyzacyjną należy zreorganizować, włączając w nią współpracowników zespołów naukowych.

Protokółował: Tadeusz Cieślak.

46

1967 marzec 12. — Z uchwał Walnego Zjazdu Delegatów Stowarzyszenia «Pojezierze».

7. Walny Zjazd stwierdza, że Ośrodek Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego stanowi najcenniejszy dorobek „Pojezierza” i w związku z tym należy otoczyć go staranną opieką i stworzyć warunki rozwoju — szczególnie w zakresie badań nad współczesnością. W przewidywaniu usamodzielnienia się OBN należy dążyć do skupienia wokół tej placówki humanistycznego środowiska naukowego, jako formy przyszłego stowarzyszenia naukowego.

9. Dział Wydawniczy należy ukierunkować na rzecz realizacji usług wobec OBN oraz środowisk twórczych i terenowych, zgodnie z polityką Rady Wydawniczej.

Kopła, masz. — AZ OBN, 4/13, k. 64.

47

1967 maj 12. — Z protokołu posiedzenia Kuratorium Ośrodka Badań Naukowych: sprawa usamodzielnienia OBN.

W. Późny wyjaśnił w sprawie osobowości prawnej placówki, że Prezydium WRN nie ma nic przeciw temu, aby Ośrodek przekształcił się w towarzystwo naukowe lub stał się instytutem — o ile stanowisko takie podziela Rada Naukowa, Polska Akademia Nauk, „Pojezierze” oraz władze Polityczne.

Or., masz. — AZ OBN, 4/3, k. 34—35.

48

1967 maj 12. — Z protokołu posiedzenia Rady Naukowej Ośrodka Badań Naukowych: problemy organizacyjne oraz sprawa usamodzielnienia.

2. Sekretarz generalny OBN zreferował sprawozdanie za 1966 r. i kierunki pracy w 1967 r. — Stan organizacyjny placówki pozostaje od pięciu lat niemal bez zmian. Ośrodek zatrudnia siedmiu pracowników naukowych pełnoetatowych i dwóch półetatowych. Nie posiada w dalszym ciągu własnej kancelarii i obsługi organizacyjnej. Stanowi to bardzo poważne utrudnienie i ogranicza możliwości personelu naukowego.

3. W dyskusji prof. W. Hensel i M. Biskup stwierdzają, iż trzeba z uznaniem wyrazić się o dorobku i inicjatywach Ośrodka. — Prof. Biskup — zapytuje o powody, dla których Rada Naukowa zbiera się tak rzadko — i co hamuje rozwój organizacyjny Ośrodka. Sądzi, że dla Ośrodka byłoby korzystne wyjście spod kurateli „Pojezierza”.

I. Pietrzak-Pawłowska podkreśla, że w Ośrodku nie zachodzi sprzecz-

ność między rozwojem naukowym pracowników, a ich pracą zawodową. Należałoby jednak odciążyć personel naukowy od obowiązków techniczno-wydawniczych, organizacji sesji itp., bardzo uciążliwych dla tak szczupłego grona osób. — Co się tyczy sytuacji organizacyjnej Ośrodka, którego struktura od lat nie uległa zmianie, interpeluje — dlaczego Radzie Naukowej nie zostały przedstawione wnioski organizacyjne.

W[acław] Minakowski podkreśla bardzo trudne warunki pracy i przeciążenie bardzo szczupłego personelu Ośrodka. Gotów jest poczynić kroki celem utworzenia grupy członków Zarządu „Pojezierza”, w celu niesienia pomocy Ośrodkowi w jego trudnościach. Podkreśla konieczność odciążenia sekretarza generalnego, przez stworzenie stanowiska zastępcy oraz udzielenie dłuższego urlopu, który by mu umożliwił własny rozwój naukowy.

T. Gączowski uważa, że Ośrodek nie odczuwa braku opiekunów i w „Pojezierzu” traktowany jest jako placówka autonomiczna, konsultowana przez kuratora.

W. Minakowski stwierdza, że organa kolegialne OBN zbierają się zbyt rzadko i należy interesować się — między ich posiedzeniami — trudnościami Ośrodka.

Wyjaśnienia składa sekretarz generalny W. Ogrodziński: — odpowiadając prof. Biskupowi wyjaśnia, że Rada Naukowa zbiera się przy okazji większych sesji lub konferencji ogólnopolskich. W zasadzie powinna odbywać posiedzenia coroczne. Rozwój organizacyjny Ośrodka zależny jest od szeregu czynników — m.in. obsady etatowej, środków finansowych, możliwości wydawniczych, a także odpowiedniej struktury. W istniejących granicach Ośrodek wyczerpał swe możliwości. Szczególnie napięta jest sytuacja w zakresie wydawnictw. Wydawnictwo „Pojezierze” jest niedoinwestowane i ma ambicje realizowania własnego planu, który niejako jest przeciwstawny planowi Ośrodka. — Na pytanie I. Pietrzak-Pawłowskiej w sprawie struktury organizacyjnej Ośrodka, sekretarz generalny odpowiada, że sprawę tę, jako ważną dla perspektywy placówki, traktuje się z wielką ostrożnością. Propozycje zmian zespół pracowniczy mógłby przedstawić z upoważnienia Rady Naukowej. Według sugestii Walnego Zebrania Stowarzyszenia „Pojezierze” (uchwała z 12 III 1967), Ośrodek — podobnie jak analogiczne placówki na ziemiach zachodnich i północnych — powinien stanowić samodzielne towarzystwo naukowe. Jest to stanowisko zgodne z dość powszechną opinią. Wokół placówki skupia się już ok. 150 osób na terenie całego kraju, a prowadzone prace mają charakter coraz bardziej specjalistyczny.

1967 sierpień 14. — Z pisma sekretarza generalnego OBN Władysława Ogrodzińskiego do Kuratorium OBN w sprawie usamodzielnienia placówki, które przesyła do zaopiniowania sekretarzowi Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Olsztynie Michałowi Atlasowi.

Dla pozycji Ośrodka podstawowe znaczenie ma rozwijająca się systematycznie kadra pracowników naukowych, zakres nawiązywanych kontaktów, rozbudowująca się działalność wydawnicza oraz zbiory bibliotecznno-archiwalne — jeden z podstawowych warsztatów pracy naukowej w Olsztynskim.

Po pięciu latach można więc uznać Ośrodek Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego za instytucję ukształtowaną, zdolną do dalszego, samodzielnego rozwoju. Od pewnego czasu zwracają na to uwagę czynniki nadzorujące i opiniujące prace placówki, między innymi Walne Zgromadzenie Stowarzyszenia „Pojezierze”, Rada Naukowa oraz Kuratorium OBN. Na równi ze względami merytorycznymi, za usamodzielnieniem placówki przemawiają względy formalne i organizacyjne. Przekształcenie Ośrodka w samodzielne towarzystwo naukowe wprowadziłoby placówkę w sieć organizacyjną nauki polskiej, podlegającą bezpośrednio Polskiej Akademii Nauk. Pozwoliłoby na finansowanie działalności wprost przez Prezydium WRN bez pośrednictwa Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego, a tym samym przyjęta zostałaby w województwie olsztyńskim taka sama zasada popierania regionalnego ruchu naukowego za pomocą specjalistycznych towarzystw, jak w innych województwach (Gdańsk, Opole, Szczecin, Katowice).

Utworzenie specjalistycznego towarzystwa naukowego podniosłoby stopień organizacyjny oraz rangę społeczną olsztyńskiego środowiska humanistycznego, które jako jedyne w kraju pozbawione jest takiego zrzeszenia. Stanowiłoby to dalszy krok do uzyskania w przyszłości dla Ośrodka praw instytutu naukowo-badawczego w rozumieniu przepisów prawnych.

W r. 1968 nadarza się szczególna sposobność podkreślenia roli i znaczenia nauk społecznych dla ziem Warmii i Mazur. Na rok ten przypada kilka rocznic związanych z życiem i działalnością Wojciecha Kętrzyńskiego — przede wszystkim 50 rocznica śmierci oraz 100-lecie opublikowania fundamentalnej rozprawy *O Mazurach*, która uchodzić może za pierwsze nowoczesne opracowanie monograficzne w historii polskich badań naukowych nad Warmią i Mazurami.

Zasługi W. Kętrzyńskiego dla nauki i kultury polskiej, jego rola w zmaganiach narodowych na Mazurach i Warmii, wreszcie — znaczenie tej postaci w skali międzynarodowej, przemawiają przekonująco za nadaniem wspomnianym rocznicom odpowiedniej wymowy społecznej

i politycznej. Usamodzielnienie Ośrodka Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego — placówki naukowej, stworzonej przez Polskę Ludową na odzyskanych ziemiach Warmii i Mazur, w oparciu o wiekową tradycję polskiej pracy naukowej na tym terenie — wzbogaciłoby obchody ku czci W. Kętrzyńskiego o ważny i konstruktywny element zagospodarowania kulturalnego regionu.

Usamodzielnienie OBN wymaga w zasadzie tylko formalnych sankcji i nie pociąga za sobą istotniejszych konsekwencji materialnych. Może dokonać się ono przez:

— powołanie towarzystwa naukowego pod nazwą „Instytut imienia Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie”,

— wydzielenia z budżetu Stowarzyszenia „Pojezierze” dotacji Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej dla Ośrodka Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego, w wysokości przewidzianej planem finansowym na r. 1968,

— proporcjonalny podział między Instytut i „Pojezierze” środków ogólnych Stowarzyszenia, w których miał udział OBN.

Podstawy formalne Instytutu winien ustalić statut i regulamin uchwalony przez walne zebranie członków, złożone z grona pracowników naukowych, skupiających się wokół Ośrodka Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego, łącznie z naukowcami oraz zasłużonymi dla rozwoju kultury działaczami politycznymi i społecznymi, którzy wchodzić przeważnie w skład Rady Naukowej OBN.

Celem zapewnienia samodzielności Ośrodkowi Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego proponuje się:

1. Podjęcie przez Prezydium WRN w Olsztynie uchwały o powołaniu do życia z dniem 1 stycznia 1968 towarzystwa naukowego pod nazwą „Instytut imienia Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie”.

2. Zlecenie Ośrodkowi Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego przedstawienia — w porozumieniu z Prezydium WRN w Olsztynie oraz Wydziałem I Nauk Społecznych PAN — projektów statutu i regulaminu wewnętrznego, jak również dokumentów regulujących podział środków ogólnych między Instytut i Stowarzyszenie „Pojezierze”, w terminie do 15 listopada 1967 r.

3. Zwwołanie w styczniu 1968 r. uroczystej sesji naukowej, połączonej z walnym zebraniem organizacyjnym Instytutu im. W. Kętrzyńskiego w Olsztynie.

1967 sierpień 19. — Z protokołu posiedzenia Kuratorium Ośrodka Badań Naukowych: kwestia prawnego usamodzielnienia OBN jako towarzystwa naukowego.

W. Późny przedstawił pismo Wydziału Propagandy KW PZPR (por. załącznik) ustosunkowujące się do notatki przedstawionej Kuratorium przez OBN w sprawie usamodzielnienia placówki¹. Pismo zaleca zajęcie się punktem 2 notatki i zasięgnięcie opinii „Pojezierza” w sprawie usamodzielnienia.

Proponuję, aby Kuratorium wypowiedziało się co do meritum sprawy, a następnie przedstawiło swe stanowisko Zarządowi Głównemu „Pojezierza”, celem wyrażenia opinii.

T. Cieslak uważa, że w sprawie usamodzielnienia decydującą rolę odegrać powinien wzgląd na większy pożytek społeczny. Sprawa jest aktualna od lat i była przedmiotem różnych wystąpień, wymagała jednak spełnienia pewnych warunków. Związek Ośrodka ze stowarzyszeniem społeczno-kulturalnym, siłą rzeczy zmiennym i żywym w swych zainteresowaniach, od początku uważano za czasowy. Sam Zarząd „Pojezierza” wyrażał opinię, że Ośrodek należy poddać próbie usamodzielnienia. Formalna łączność organizacyjna z „Pojezierzem” osłabła z chwilą, gdy OBN zaczął być w całości finansowany przez Prezydium WRN. Wypowiada się za usamodzielnieniem, co zapewni placówce bliższą opiekę PAN, zwiększy swobodę działania placówki, a przez likwidację formalnych zależności — zmniejszy możliwość sytuacji konfliktowych. Ośrodek zgromadził własny krąg społeczny oraz kadrę pracowników, co przekonywająco przemawia za samodzielnością.

H. Skurpski przyłącza się do zdania, że sprawa samodzielności Ośrodka nie jest nowa. W Zarządzie „Pojezierza” zdania jednak są podzielone. Odchodzące placówki — z wyjątkiem zamków i drukarni — zachowywały dotąd nominalnie związek ze Stowarzyszeniem. W przypadku Ośrodka — „firma” taka nie byłaby znów możliwa. Rozważenia wymaga więc rezonans społeczny kurczenia się „Pojezierza”. Zarząd Główny Stowarzyszenia pozostawił Ośrodkowi znaczną swobodę, co jest dowodem szerokiego zaufania. Konflikty są zagadnieniem odrębnym. Sprawę przedstawi na najbliższym posiedzeniu Zarządu „Pojezierza”, zobowiązując się do przedstawienia opinii Zarządu w terminie do 15 października br.

W. Późny prosi, aby H. Skurpski przedstawił stanowisko Kuratorium w tej sprawie i to, że w dyskusji podniesiono fakt zamknięcia pewnego etapu rozwoju OBN.

¹ Por. wyżej, poz. 49.

S. Herbst poddaje w wątpliwość zasadność powołania instytutu w miejsce Ośrodka. Wydaje się, że istotniejszą sprawą jest sam rozdział.

T. Cieślak zgadza się, że procesy formalne i rozwój Ośrodka uczyniły aktualnym przede wszystkim rozdział. Sprawą dyskusyjną pozostaje, czy należy dążyć do powoływania przy tej sposobności instytutu.

S. Herbst jest zdania, że im mniej krępujących uzależnień, tym lepiej. Jeśli rozdział jest możliwy i celowy — należy go szybko przeprowadzić, uznając status Ośrodka — czy Instytutu — za sprawę dalszą.

T. Cieślak popiera zdanie W. Późnego, że należy zapytać „Pojezierze”, jak zapatruje się na odłączenie Ośrodka, który stanowił jedną z głównych form działalności Stowarzyszenia.

H. Skurpki uważa, że rzecz dotyczy raczej form, niż strony merytorycznej. Ocenę, czy Ośrodek dorósł do usamodzielnienia, pozostawia Kuratorium; „Pojezierze” roztacza przede wszystkim rodzaj protektoratu nad placówką.

W. Ogrodziński zastrzega się przeciw traktowaniu usamodzielnienia jako zupełnego rozbratu z „Pojezierzem”. Poważne styki zainteresowań pozostaną nadal żywe — m.in. dziedzina popularyzacji wiedzy o Warmii i Mazurach oraz realizacja techniczna wydawnictw naukowych przez Dział Wydawniczy „Pojezierza”. Byłoby wskazane, aby kwestia usamodzielnienia OBN została rozpatrzona przed posiedzeniem Prezydium WRN, które ma się zająć Ośrodkiem i problemami wydawniczymi w województwie.

W[iktor] Szramka — stojąc na stanowisku zajęтым w piśmie Wydziału Propagandy KW PZPR — stwierdza, że, jego zdaniem, w omawianej sprawie wchodzi w grę dwa rozwiązania: albo usamodzielnienie OBN w obrębie „Pojezierza”, albo wydzielenie OBN jako osobnej jednostki prawnej.

T. Cieślak formułuje w sposób następujący stanowisko Kuratorium: istnieje celowość usamodzielnienia prawnego Ośrodka Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego jako towarzystwa naukowego. Powinno to nastąpić w porozumieniu ze Stowarzyszeniem Społeczno-Kulturalnym „Pojezierze”.

Or., masz. — AZ OBN, 4/3, k. 43—45.

Załącznik

Uwagi do pisma Ośrodka Badań Naukowych im. Kętrzyńskiego.

Proponuję skoncentrowanie się najpierw na realizacji pkt. 2 (str. 4).

Dokumenty, o których tam jest mowa, powinny być — naszym zdaniem — uzgodnione poza PAN i WRN, z aktualnym Zarządem Stowarzyszenia „Pojezierze”.

W oparciu o projekt statutu i regulaminu przyszłego Instytutu oraz opinię Zarządu, kierownictwo KW PZPR zajmie konkretne stanowisko

w formie opinii adresowanej do Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej.

Decyzje w sprawie kształtu regionalnej placówki naukowo-badawczej należą do Prezydium WRN. KW PZPR natomiast interesuje się szczególnie programem badań naukowych na najbliższy okres — który powinien być dołączony do dokumentów uzasadniających potrzebę powołania Instytutu.

Kierownik Wydziału Propagandy
KW PZPR
Feliks Walichnowski

Kopla, masz. — AZ OBN, 4/3, k. 53.

51

1968 styczeń 20. — Z protokołu posiedzenia Kuratorium Ośrodka Badań Naukowych: kwestia usamodzielnienia OBN.

T. Gączowski, który uczestniczy w posiedzeniu w zastępstwie prezesa H. Skurpskiego — zauważył, że Zarząd Główny „Pojezierza” nie omawiał jeszcze przedstawionych na posiedzeniu Kuratorium projektów. „Pojezierze” ma świadomość, że traci cenną i godną najszerszego poparcia placówkę. Zarząd Główny nie zajął jeszcze stanowiska w sprawie usamodzielnienia. Pozostają do wyjaśnienia sprawy finansowo-majątkowe. „Pojezierze” przeznaczyło na Ośrodek około pół miliona zł rocznie i świadczenie to nie powinno ulec zmianie w związku z usamodzielnieniem OBN. „Pojezierze” chciałoby zachować wpływ na wysokość tej kwoty przy podziale. T. Gączowski radby widzieć mocniej zaakcentowany w statucie OBN fakt, że „Pojezierze” przyczyniło się do powstania Ośrodka i opiekowało się placówką przed usamodzielnieniem.

W. Późny przytacza odpis decyzji ZG „Pojezierza” z 19 października 1967, zawierającej zgodę na usamodzielnienie OBN.

Z[ofia] Kicińska¹ informuje, że także Prezydium WRN w Olsztynie wypowiedziało się, 15 września 1967, za usamodzielnieniem Ośrodka. Co się tyczy OBN, to nie stawia on żadnych wniosków finansowych kosztem „Pojezierza”. Powinien zatrzymać to, co posiada i użytkuje. Możliwość zwiększenia dotacji i etatów dla Ośrodka istnieje niezależnie od „Pojezierza” — tym bardziej że nie została jeszcze podzielona nadwyżka budżetowa WRN za 1967 r. Prezydium widzi możliwość stopniowego wzrostu etatów w OBN w ilości dwóch rocznie. Niezależnie od usamodzielnienia, OBN powinien w 1968 r. utrzymać swój związek organizacyjny z „Pojezierzem” (wspólna administracja, księgowość, współpraca wydawnicza i in.); powinna to uregulować wzajemna umowa.

¹ Kierowniczką Wydziału Kultury Prezydium WRN w Olsztynie.

T. Cieślak upewnia się, że statut został opracowany na zasadzie analogii do statutów innych instytutów na ziemiach zachodnich.

Or., masz. — AZ OBN, 4/3, k. 60—61.

52

1968 luty 3. — *Opinia Wydziału I Nauk Społecznych PAN w sprawie przekształcenia Ośrodka Badań Naukowych w samodzielne towarzystwo naukowe, skierowana do Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Olsztynie.*

Wydział I Nauk Społecznych Polskiej Akademii Nauk, po zapoznaniu się ze stanem organizacyjnym, działalnością i zamierzeniami Ośrodka Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie przy Stowarzyszeniu Społeczno-Kulturalnym „Pojezierze”, uznaje za uzasadnione i celowe przekształcenie tej placówki w samodzielne towarzystwo naukowe.

Ośrodek Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego, dzięki posiadanym już obecnie pracowniom, wydawnictwom naukowym, systematycznie powiększanym zbiorom i czytelnii, jak również liczny stosunkowo kontaktem naukowym, osiągnął stopień organizacyjny odpowiadający w pełni wymogom stawianym regionalnym ośrodkom tego typu.

Przekształcenie Ośrodka w towarzystwo naukowe powinno wywrzeć dodatni wpływ na organizację i rozwój badań naukowych w Olsztynie — nie posiadającym wyższej uczelni humanistycznej i odczuwającym brak oparcia dla systematycznie prowadzonych studiów nad doniosłą ze względów poznawczych i politycznych problematyką naukową Warmii i Mazur.

Zastępca Sekretarza Wydziału I
Prof. dr Tadeusz Cieślak

Odpis, masz. — AZ OBN, 4/2, k. 9.

53

1968 listopad 14. — *Uchwała Zarządu Głównego Stowarzyszenia «Pojezierze» w sprawie wyposażenia Ośrodka Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego.*

W związku z usamodzielnieniem się Ośrodka Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego i wyłączeniem tej jednostki z dniem 1 stycznia 1969 ze struktury organizacyjnej i finansowej „Pojezierza”, Zarząd Główny SSK „Pojezierze”, w dążeniu do wyposażenia OBN, a jednocześnie zabezpieczenia niezbędnych warunków działalności pozostałych agend i placówek własnych Stowarzyszenia, postanawia co następuje:

I. W sprawach lokalowych i ruchomości

1. Przekazać OBN pomieszczenia użytkowane przez Ośrodek według stanu na 1 listopada 1968 r.

2. Przekazać Ośrodkowi dodatkowo pokój nr 1 (obecny sekretariat Stowarzyszenia).

3. Z chwilą przeniesienia się redakcji „Warmii i Mazur” do nowego lokalu, przekazać na rzecz OBN pokój nr 4 lub 5.

4. Przekazać na rzecz OBN sprzęty oraz wyposażenie techniczne i naukowe użytkowane przez Ośrodek według stanu na 1 listopada 1968, z tym że sprzęty OBN, pozostające w użytkowaniu Stowarzyszenia, przechodzą na własność „Pojezierza” (dotyczy 14 krzeseł „miękkich”, 7 drewnianych i 1 maszyny do pisania).

5. Przekazać jeden z posiadanych numerów telefonicznych (wyjściowych), z tym że „centralka” pozostaje własnością „Pojezierza”.

II. W sprawach personalnych

a. Przekazać OBN wraz z pokryciem finansowym 9,5 etatów administracyjnych i naukowych, bibliotecznych i redakcyjnych, związanych z osobami:

- 1 — mgr Władysław Ogrodziński, sekretarz generalny OBN,
- 2 — dr Janusz Jasiński, adiunkt w Pracowni (Naukowej),
- 3 — dr Anna Szyfer, kierownik Pracowni Badań nad Współczesnością,
- 4 — mgr Feliks Walichnowski, starszy asystent w Pracowni Badań nad Współczesnością (0,5 etatu),
- 5 — mgr Stanisława Badowska, kierownik Działu Zbiorów,
- 6 — mgr Jerzy Minakowski, asystent w Dziale Zbiorów,
- 7 — mgr M[aria] Chłosta, asystent w Dziale Zbiorów,
- 8 — mgr Jerzy Sikorski, kierownik Pracowni Wydawniczej ¹,
- 9 — mgr Wanda Korycka, kierownik Pracowni Wydawnictw Naukowych,
- 10 — mgr Józef Judziński, asystent w Dziale Wydawnictw ².

b. Wyrazić zgodę na przeniesienie w ramach porozumienia między instytucjami ob. Stanisława Piotrowskiego, Teresy Grodzkiej oraz jednego z pracowników księgowości. Powyższe nie oznacza przekazania etatów i pokrycia finansowego dla tych stanowisk pracy.

¹ W rzeczywistości (od 1 X 1968) starszy asystent w Pracowni Naukowej.

² W rzeczywistości (od 1 X 1968) asystent w Pracowni Naukowej.

III. W sprawach współpracy między towarzystwami

1. Zarząd Główny uznaje za pożądaną i celową dla obu stron, bliską współpracę merytoryczną i w miarę potrzeb — organizacyjną, między Ośrodkiem Badań Naukowych a placówkami „Pojezierza”. Warunki i zasady tej współpracy — zarówno w odniesieniu do spraw wydawniczych, jak i pozostałych — ustalone zostaną oddzielnymi porozumieniami. Materiały w tej sprawie przygotowują komisje porozumiewawcze obu stron.

2. Zobowiązania, wynikające z umowy zawartej z Zarządem Głównym Polskiego Towarzystwa Historycznego, w sprawie przejścia przez OBN części agend Stacji Naukowej PTH w Olsztynie, Zarząd Główny „Pojezierza” ceduje na Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego.

IV. W pozostałych kwestiach

1. Sprawy szczegółowe, wynikające z wyłączenia OBN ze struktury „Pojezierza”, a nie objęte postanowieniami niniejszej uchwały, będą regulowane w drodze uzgodnień między kierownictwem OBN i Biurem Zarządu „Pojezierza”.

2. Wszystkie wynikające z niniejszego porozumienia zmiany, winny wejść w życie z dniem 1 stycznia 1969.

3. Protokoły zdawczo-odbiorcze między Zarządem Głównym Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego „Pojezierze” a Radą Naukową OBN, winny zostać wymienione do 31 grudnia 1968.

Or., masz. — AZ «Pojezierza», 711.

1968 grudzień 15. — *Uchwała Walnego Zjazdu Delegatów Stowarzyszenia «Pojezierze» w sprawie przekazania części majątku Stowarzyszenia na rzecz Ośrodka Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego.*

W związku z pełnym usamodzielnieniem Ośrodka Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego z dniem 1 stycznia 1969, Walny Zjazd Delegatów — działając w oparciu o postanowienia § 26 punktu 8 Statutu „Pojezierza” — uchwała: Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne „Pojezierze” w Olsztynie przekaze nieodpłatnie Ośrodkowi Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie, z dniem 1 stycznia 1969, niżej wymienione składniki majątku, o wartości ogólnej według stanu na dzień 31 grudnia 1968:

Nieruchomości * — suma zł	242 167,65
Środki trwałe	109 788,—
Przedmioty nietrwałe	252 371,79
Zbiory biblioteczne na dzień 30 listopada 1968	501 624,15
Razem zł	<u>1 105 951,59</u>

Słownie złotych: jeden milion osiemdziesiąt cztery tysiące pięćset trzydzieści pięć 09/100 zł [s]. Do formalnego załatwienia sprawy. Walny Zjazd Delegatów upoważnia Zarząd Główny Stowarzyszenia.

Or., masz. — AZ „Pojezierza”, 3/1.

* Nakłady inwestycyjne w obcym obiekcie (zabudowa prześwietu w budynku przy al. Zwycięstwa 32 z przeznaczeniem na pomieszczenia dla Ośrodka Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego).

ENTWICKLUNG VON KONZEPTION UND AUFBAU
DES WOJCIECH KĘTRZYŃSKI WISSENSCHAFTLICHEN FORSCHUNGSZENTRUMS
IN DEN JAHREN 1960—1968
QUELLENMATERIAL

Z u s a m m e n f a s s u n g

Das hier veröffentlichte Quellenmaterial betrifft die Errichtung der im Titel erwähnten wissenschaftlichen Forschungsstätte in Olsztyn, ihre Tätigkeit und Entwicklung in den Jahren 1961—1968. Im Jahre 1960 nämlich kam in Olsztyn der Gedanke auf, ein entsprechendes wissenschaftliches Forschungszentrum mit humanistischem Gepräge zu errichten. Es ging darum, die spärliche, auf die verschiedensten Institutionen verteilte wissenschaftliche Kader, an einer Stelle zu versammeln und ihr ein konkretes Forschungsprogramm zu geben. Das Programm sollte die Geschichte und Gegenwart der nordöstlichen Gebiete Polens betreffen und folgende Wissenschaftszweige umfassen: Geschichte, Ethnographie, Demographie, Soziologie und Ökonomie. Ausser direkten Forschungen sollte dieses Zentrum auch dieser Art Untersuchungen anregen und organisieren in Anlehnung an Wissenschaftler, die in anderen Teilen des Landes ansässig waren. Dem sollten entsprechende Wissenschaftskommissionen und Veranstaltung von periodischen Tagungen und Seminaren dienen. Man versprach sich davon schnelle Forschungsergebnisse, insbesondere die Aufnahme von komplexen, mehrere Wissenschaftszweige umfassenden Forschungen, um die es bisher schlecht bestellt war. Dieser Gedanke fand die Unterstützung der politischen Organe und Verwaltungsbehörden der Wojewodschaft, was durchaus notwendig war zum Erlangen entsprechender Geldmittel. Da jedoch anfangs die staatlichen Zuwendungen nicht ausreichend waren, übernahm die seit 1957 in Olsztyn tätige Sozial-Kulturelle Gesellschaft „Pojezierze“ die Schirmherrschaft. Die Gesellschaft hatte zu dieser Zeit ziemlich hohe Einnahmen (sie war Herausgeber von zwei Zeitschriften, führte eine Druckerei und richtete einen Buchverlag ein). Aufgrund des Vorstandsbeschlusses der Gesellschaft vom 28. Dezember 1961 wurde eine entsprechende wissenschaftliche Forschungsstätte gegründet. Mit eigenen Mitteln wurde für sie eine entsprechende Unterkunft vorbereitet und mit den nötigen Geräten und Einrichtungen ausgestattet. Auf Grund einer Vereinbarung mit dem Hauptvorstand der Polnischen Historischen Gesellschaft erhielt das Zentrum als Depositum eine wertvolle Büchersammlung (Zeitschriften und Bücher, sowohl polnische als auch deutsche, die das Gebiet des ehemaligen Ost- und Westpreussen betrafen). Man beschäftigte an 10 Personen festen Personals überdies versammelte man an 100 Mitarbeiter als Mitglieder der jeweiligen Problemkommissionen. Die offizielle Inauguration fand am 28. März 1963 statt. Weitere Materiale erläutern die allmähliche Entwicklung des Zentrums sowie diesen Prozess begleitenden mannigfaltigen Schwierigkeiten hauptsächlich finanzielle, da in den darauffolgenden Jahren die Gesellschaft „Pojezierze“

aus verschiedenen Gründen nicht mehr so hohe Einnahmen hatte. Schliesslich, am 15. Juni 1968, verzichtete die Forschungsstätte auf ihren bisherigen Gönner und gestaltete sich zu einer selbstständigen, eingetragenen Gesellschaft um, die seit dem 1. Januar 1969 schon vollständig von staatlichen Zuwendungen lebte. Die weitere Entwicklung der Forschungsstätte und ihre wissenschaftlichen Leistungen wie auch Verlagstätigkeit sind hier nicht angeführt — davon berichtet eine besondere Veröffentlichung dieses Autors: *Wojciech Kętrzyński Wissenschaftliches Forschungszentrum und seine Rolle in humanistischen Kreisen in Olsztyn* (Olsztyn 1986).